

EESTI-LÄTI NELJANDA ELEKTRIÜHENDUSE RIIGI ERIPLANEERING JA SELLE ELLUVIIMISEGA KAASNEVATE MÕJUDE HINDAMINE

Asjakohaste sotsiaalsete ja kultuuriliste mõjude analüüs

SISUKORD

SISUKORD	2
SISSEJUHATUS	3
1 METODOLOOGIA	4
1.1 LÄHTESEISUKOHAD	4
1.2 VÖRDLUSKRITEERIUMID JA NENDE RAKENDAMINE	5
1.3 VÖRRELDAVAD ALTERNATIIVID	9
1.4 ÜLEVAADE SEOTUD ASJAKOHASTEST MATERJALIDEST	11
2 ANALÜÜSI TULEMUSED	13
2.1 PLANEERINGUALA ÜLEVAADE	13
2.2 SAAREMAA LÄÄNERANNIK	18
2.3 SAAREMAA KESKOSA JA IDARANNIK	24
2.4 SAAREMAALT MANDRILE	31
2.5 MANDRI LÄÄNERANNIK-LIHULA	38
2.6 LIHULA-RUMBA	40
2.7 RUMBA-JÄRVAKANDI	45
2.8 JÄRVAKANDI-PAIDE	49
3 KOKKUVÕTE JA MEETMED	53
3.1 EELISTATUD ALTERNATIIV	53
3.2 LEEVENDUS- JA KOMPENSATSIOONIMEETMED	55
3.3 KARDETUD MÕJUD JA ÜLDINE SUHTUMINE	57
KASUTATUD ALLIKAD	59
LISAD	60
LISA 1. KÜSITLUSANKEET	60

SISSEJUHATUS

Eesti-Läti neljanda elektriühenduse riigi eriplaneeringu¹ koostamise **eesmärk** on kavandada liini Eestis paiknev osa algusega Paide linnas Lihula linna suunas ning läbi Suure väina Saaremaa edelarannikule. Loodav ühendus suurendab 2033+ vaates elektri varustuskindlust ja loob võimalused suurema hulga taastuenergia vastuvõtmiseks Lääne-Eesti elektrivõrku, aidates kaasa riigi 2050. aasta kliimaneutraalsuse eesmärkide saavutamisele. Vastavalt planeeringu algatamise korraldusele² hõlmab planeeringuala maismaal Saare maakonnas Saaremaa valda ja Muhu valda, Lääne maakonnas Lääne-Nigula valda, Pärnu maakonnas Lääneranna valda ja Põhja-Pärnumaa valda, Rapla maakonnas Märjamaa valda, Kehtna valda ja Rapla valda ning Järva maakonnas Türi valda ja Paide linna. Merealal hõlmab planeeringuala Väikese väina ja osa Suurest väinast. Planeeringuala suurus on ligikaudu 6314 km².

Trassikoridoride tehnilised parameetrid on järgmised:

- Õhuliin (valdavalt rajatakse elektriühendus just õhuliinina üks liin koridoris) – tegelik ruumivajadus 80 m, planeeringuga kehtestatav nihutamisala³ 140 m;
- Maakaabel (rajatakse Muhu vallas, kui otsustatakse mõne sealse alternatiivi kasuks, ja rannikul, kus merekaabel läheb üle maakaabliks) – tegelik ruumivajadus 12 m, raadatav ala 15 m, planeeringuga kehtestatav nihutamisala 20 m;
- Merekaabel (rajatakse mandri ja saarte vahel) – tegelik ruumivajadus 300 m, planeeringuga kehtestatav nihutamisala 432 m.

Eesti-Läti neljanda elektriühenduste rajamise näol on tegemist mastapsee ettevõtmisega – rajada tuleb mitmeid kilomeetreid uusi elektriliine. Sellel on laiaulatuslik mõju paljudele valdkondadele. Üheks neist on **sotsiaal- ja kultuurivaldkond**.

Asjakohaste sotsiaalsete ja kultuuriliste mõjude analüüs on oluline aspekt elektriühenduste mõjuhindamise läbiviimisel, selgitamiseks välja olulised kavandatud trassialternatiivide poolt põhjustatavad häiringud. **Analüüsi eesmärk** on luua vajalik sisend reaalsete trassialternatiivide hindamiseks lähtuvalt sotsiaalsetest ja kultuurilistest võrdluskriteeriumidest⁴. **Tulemusena** on välja valitud eelistatud trassialternatiiv sotsiaalsete ja kultuuriliste aspektide vaates, andes seeläbi vajaliku sisendi mõjude hindamise aruande koostamiseks.

Asjakohaste sotsiaalsete ja kultuuriliste mõjude hindamise viis eriplaneeringu koostamise raames läbi OÜ Cumulus Consulting konsultant Jaan Urb. Analüüsi meeskonda kuulusid ka geoinformaatika spetsialist Marko Lauri ja asjakohaste mõjude hindaja Marion Mets (Skepast & Puhkim OÜ) ning diplomeeritud ehitusinsener (tase 7) Heigo Luik (Leonhard Weiss OÜ).

¹ Riigi eriplaneeringu korraldaja on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium; täpsemalt saab planeeringu kohta lugeda riigi planeeringute veebist: [LINK](#)

² Kätesaadav: [LINK](#)

³ Juhuks, kui projekteerimise käigus ilmneb vajadus liini ühes või teises suunas nihutada.

⁴ Vastavalt Planeerimisseadusele tuleb hinnata planeeringu elluviimisega kaasneva võivaid asjakohaseid majanduslikke, kultuurilisi, sotsiaalseid ja looduskeskkonnale avalduvaid mõjusid. **Sinine analüüs käsitleb neist sotsiaalseid ja kultuurilisi, mitte kõiki mõjuvaldkondi.**

1 METODOLOOGIA

1.1 Lähteseisukohad

Asjakohaste sotsiaalsete ja kultuuriliste mõjude hindamise ning trassialternatiivide omavahelise võrdlemise metodoloogiliseks aluseks on asukoha eelvaliku lähteseisukohad ja mõjude hindamise, sh KSH programm⁵. Vastavalt trassivaliku põhimõtetele visandati esmalt trassikoridorid, kasutades selleks määratletud **aluskrITERIUME**:

- Olemasolevad elamud;
- Olemasolevad ühiskondlikud hooned, haridusasutused jmt;
- Olemasolevad tootmishooned;
- Natura 2000 linnu- ja loodusalad maismaal;
- Kaitse- ja hoiualad;
- I ja II kaitsekategooria liikide registreeritud elupaigad;
- Natura metsa-, soo- ja niiduelupaigatüübid, sh muud esmatähtsad elupaigatüübid ning vääriselupaigad;
- Kalmistud ja nende kaitsevööndid;
- Mälestised ja nende kaitsevööndid;
- Olemasolevad tuulikud ja tuulepargid;
- Lennuvälja piiranguvöönd;
- Kaadamisalad.

Nendest kriteeriumidest lähtuvalt määratleti **reaalselt ellu viidavad trassialternatiivid** (vt lähemalt alapeatükist 1.3). Seejuures jagati alternatiivid seitsme alapiirkonna vahel.

Lähteseisukohtades on välja toodud alternatiivide **võrdluskrITERIUMID**, mis jagunesid neljaks:

1. Sotsiaalsed (käesoleva analüüsi sisu)
2. Kultuurilised (osaliselt käesoleva analüüsi sisu)
3. Majanduslikud (ei ole käesoleva analüüsi sisu)
4. Looduskeskkond (ei ole käesoleva analüüsi sisu)

Lähteseisukohtades määratletud **sotsiaalsed** kriteeriumid olid järgmised (detailsetl kirjjas lähteseisukohtade lisas 1⁶):

- Elanikkonna tihedus;
- Tiheasustusala;
- Elamuala;
- Elu- ja ühiskondlike hoonete puhvritesse sekkumine;
- Sotsiaalne taristu;
- Turismiobjektide ja puhkealade, sh ranna-alade ning KAH⁷-metsade paiknemine;

⁵ “Eesti-Läti neljanda elektriühenduse riigi eriplaneering ja selle elluviimisega kaasnevate mõjude hindamine. Asukoha eelvaliku lähteseisukohad ja mõjude hindamise, sh KSH programm“, Skepast & Puhkim OÜ, 2024, kättesaadav: [LINK](#)

⁶ Kättesaadav: [LINK](#)

⁷ Kõrgendatud avaliku huviga

Kultuurilised kriteeriumid olid järgmised (need, mis on käesoleva analüüsi sisuks):

- Väärtuslik maastik, ilusad vaated;
- Pärandkultuuri objektid;
- Elanike suhtumine ja kogukondade toimimine.

Nimetatud sotsiaalsetest ja kultuurilistest kriteeriumidest on lähtunud trassi-alternatiivide omavahelisel võrdlemisel ning asjakohaste mõjude välja toomisel. Hindamisprotsessi käigus on kriteeriume tulenevalt andmete kättesaadavusest, kriteeriumide praktilise rakendamise võimalustest ja läbi proovitud praktikast⁸ mõnevõrra muudetud ning täpsustatud (vt lähemalt alapeatükist 1.2).

1.2 Võrdluskriteeriumid ja nende rakendamine

Peale lähteseisukohtade koostamist, avalikustamist ja täiendamist arutati planeeringu koostamise järgmises etapis võrdluskriteeriumid meeskonna poolt detailselt läbi ja hinnati nende rakendatavust peale vajalike alusandmete koondamist. Seejuures võeti arvesse vastavalt aluskriteeriumidele visandatud trassialternatiive.

Täiendamise tulemusena määratletud asjakohased sotsiaalsed ja kultuurilised võrdluskriteeriumid koos rakendamise metodoloogiaga ning andmeallikatega on välja toodud alljärgnevas tabelis (Tabel 1).

Tabel 1. Asjakohased sotsiaalsed ja kultuurilised võrdluskriteeriumid

Kriteerium	Kirjeldus	Põhjendus	Meetodid	Andmed
Elanikkonna tihedus (elanike koguarv läbitavates 1x1 km ruudustikus; keskmine tihedus in/km ²)	Eelistatud on trassikoridorid, mis mõjutavad väikseimat hulka inimesi.	Mida suurem on asustustihedus, seda rohkemaid inimesi trassikoridor mõjutab (eeldatavalt negatiivselt).	GIS-analüüs; ülevaade esitatakse kaardiruudustiku põhjal. Lisaks käsitletakse kirjeldavas osas asustuse üldist tihedust asustusüksuste kaupa, samuti elanikkonna senist dünaamikat, prognoosimaks, kas mõjutatute hulk ajas pigem suureneb või väheneb.	Rahvaloendus 2021 ruutkaart (Eesti Statistikaamet)
Elu- ja ühiskondlike hoonete puhvritesse sekkumine	Eelistatud on trassikoridorid, mis läbivad võimalikult vähe elu- ja ühiskondlike hoonete puhverala. Puhverala suuruseks on 100 m. Puhverala loetakse alates trassikoridori piirist (ehk kaitsevöönd koos nihutamisruumiga).	Mida kaugemale jäävad trassikoridorist elu- ja ühiskondlikud hooned, seda väiksem on sotsiaalne mõju.	GIS-analüüs; hinnang esitatakse absoluutarvuna (mitme puhveralaga riive/puutumus eksisteerib).	Eesti topograafia andmekogu (Maa- ja Ruumiamet)

⁸ “Liivi lahe meretuulepargi elektriühenduste riigi eriplaneering ja selle elluviimisega kaasnevate mõjude hindamine. Asjakohaste sotsiaalsete ja kultuuriliste mõjude analüüs”, OÜ Cumulus Consulting, 2025, kättesaadav: [LINK](#)

Elu- ja ühiskondlike hoonete arv 500 m trassikoridori servast ⁹	Eelistatud on koridorid, mille läheduses on väikseim arv elu- ja ühiskondlikke hooneid.	Näitab, kui mitu hoonet jääb alternatiivi n-ö vahetusse lähedusse. Eelistatud on alternatiiv, mille läheduses on hooneid minimaalselt.	GIS-analüüs; loetletakse hoonete arv 500 m kaugusel kummalgi pool trassikoridori.	Eesti topograafia andmekogu (Maa- ja Ruumiamet)
Sotsiaalne taristu: <ul style="list-style-type: none"> • Haridusasutused • Rahvamajad, külakeskused • KOV-ide asutused • Muuseumid • Kirikud 	Eelistatud on trassikoridorid, mis jäävad sotsiaalsest taristust võimalikult kaugemale.	Avalike objektide (lasteaiad, koolid, huvikoolid, raamatukogud jne) läheduses paiknemine võib nõuda erilahendusi ning kuna objekte külastavad inimesed sagedasti, võib elektriliin nende heaolu mõjutada (visuaalne häiring, harjumuspärase keskkonna muutumine jms).	GIS-analüüs; hinnang antakse (kilo)meetrites lähimast objektist. Hinnatakse ka objekti kasutatavust, kui tekib vajadus objekte omavahel võrrelda.	Kohalike omavalitsuste kodulehed, Maa- ja Ruumiamet (huvipunktid), üldplaneeringute olemasolevate olukordade ülevaated, Eesti Hariduse Infosüsteem (koolid-lasteaiad), Spordiregister
Turismiobjektide ja puhkealade, sh ranna-alade ning KAH-metsade paiknemine	Eelistatud on trassikoridorid, mis jäävad objektidest võimalikult kaugemale.	Võimalik visuaalne häiring - kui turismiobjektilt või puhkealalt on mastid ja liinid näha, võib see mõjutada objekti külastatavust	GIS-analüüs; eksperthinnang; hinnang antakse (kilo)meetrites lähimatest objektidest ja/või hinnatakse ala terviklikkust. Oluline on nii kvantitatiivne (kui lähedalt mitme alaga puutumus) kui kvalitatiivne hinnang (kui oluline objekt on). Hinnatakse ka objekti kasutatavust, kui tekib vajadus objekte/alasid omavahel võrrelda.	Veebiotsing, Maa- ja Ruumiamet (huvipunktid), KAH-metsade info üldplaneeringutes
Väärtuslik maastik	Eelistatud on trassikoridorid, mille kattuvus väärtuslike maastikega on võimalikult vähene.	Eelistatud on trassikoridorid, mille kattuvus väärtuslike maastikega on võimalikult väike, sest liin muudab maastikku (raadamine, tehisobjektid jms).	Kaardianalüüs; hinnang antakse, kui pikalt kulgeb trass väärtuslikul maastikul (km). NB! Kaitstavaid väärtusi alternatiivide võrdlemisel lähemalt ei käsitleta. See tegevus jääb konkreetse	Üldplaneeringud, vajaduse korral maakonna-planeeringud

⁹ Lähteseisukohtades olid kriteeriumideks tiheasustusala ja elumuala. Esmane kaardianalüüs näitas, et alternatiivid ei läbi üldplaneeringutes määratletud tiheasustusalasid, mistõttu polnud otstarbekas seda kriteeriumit ka kasutada. Seetõttu asendati see hoonete loetlemisega. Tulenevalt õhuliini mastide kõrgusest (45 m) esineb (eeldatavalt negatiivne) mõju ka trassist kaugemal. Keeruline on välja tuua ühte konkreetset distantsi liinist, mille raames tuleks eluhooneid arvestada, sest maastik, mida õhuliin läbib, on eriilmeline. Erinevates uuringutes on arvestatud üsna väikseid (2,5 korda masti kõrgus ehk 330 kV puhul u 110 m) kui ka pikki distantse täielikult avatud maastikul (5 km ning isegi kaugemal). Ei ole üht ja selgelt välja kujunenud praktikat, millist distantsi tuleks elektriliinide planeerimisel arvestada ning see ei oleks ka võimalik, sest visuaalne mõju sõltub konkreetsest asukohast (kui palju on vaadet varjavaid elemente, kas liinid eristuvad selgelt ümbritsevast maastikust jne). Arvestades Eesti üsna vaheldusrikast maastikku, on käesolevas uuringus võetud arvesse eluhooneid 500 m raadiuses. Tegemist on sellise distantsiga, kus õhuliin ei ole enam oluliselt märgatav.

eelistatud alternatiivi
mõju hindamise etappi.

Pärandkultuuri objektid, sh:	Eelistatud on väiksem kattuvus.	Kultuuripärand on esiteks füüsilise barjäär elektriliini ehitamiseks ning teiseks on tegemist väärtustega, mis on maakonna- ja üldplaneeringute kui õigusaktide kohaselt kaitstavad.	Kaardianalüüs; hinnang antakse, mitu ala, objekti ja joont jääb trassialternatiivi alla ja/või selle nihutamisruumi. Lisaks hinnatakse objektide seisukorda (hävinud, säilinud jms).	Eesti looduse infosüsteem (EELIS)
<ul style="list-style-type: none">• Alad• Objektid• Jooned				
Kinnistuomanike eelistus	Eelistatud on trassikoridorid, mis subjektiivselt häirivad elanikkonda kõige vähem ning mille mõju kogukondadele on väiksem.	Tegemist on subjektiivse kriteeriumiga. Samas on oluline välja selgitada, milliste trassikoridoride või -lõikude puhul on vastuseis suurim ja miks. Lisaks saab arvestada, kas trassikoridor lõikab mõne küla või asumi pooleks või takistab mõne muu paiga edasist kasutamist.	Viakse läbi veebipõhine küsitlusuuring, lastes elanikel trassialternatiivide piirkondade kaupa hinnata kaasnedavate häiringute olulisust. Sel viisil saab esmalt teada eelistatuma alternatiivi piirkonnas; alternatiivide omavaheliseks võrdlemiseks hinnatakse häiringutest puudutatud inimeste hulka (väiksem on eelistatum).	Veebiküsitlus piirkondade (7) kaupa

Kriteerium „Kinnistuomanike eelistus“

Kriteerium erineb ülejäänutest, sest selle sisustamine vajab täiendavate primaarandmete kogumist erinevalt ülejäänutest, mille puhul olid andmed mitmesugustes andmebaasides olemas.

Metodoloogilise lähenemise disainil kasutati Harku-Lihula-Sindi 330 kV liini planeeringu raames läbi viidud Risti aleviku elanike hoiakute uuringut¹⁰, samuti on sarnast lähenemist kasutatud Liivi lahe meretuulepargi elektriühenduse eriplaneeringu mõjude hindamisel.

Kinnistuomanikelt küsiti piirkondade (vt lähemalt alapeatükist 1.3) kaupa, milline on konkreetsetes piirkonnas eelistatud alternatiiv ja miks. Küsitlus saadeti neile kinnistuomanikele, kelle kinnistu paikneb kavandatavast trassialternatiivist kuni 500 m kaugusel, lisaks hõlmati küsitlusega nende külade, alevite, alevike ja linnade kinnistuomanikud, mille territooriumi trassialternatiiv läbib.

Primaarandmeid koguti veebipõhise küsitluse abil (küsimused on leitavad lisast 1¹¹); link küsitluses osalemiseks saadeti piirkondade (7) kinnistuomanikele. Vastavad kontaktid

¹⁰ “Risti aleviku elanike hoiakud 330 kV elektriliini trassi asukoha võimalike variantide suhtes”, Tallinna Ülikool, OÜ Psience, 2013

¹¹ Küsitlused saadeti välja erinevatel aegadel. Lõiku Järvakandist Paideni käsitleti n-ö piloodina, testimaks, kas küsimused on arusaadavad. Selgus, et alternatiivide järjestamise küsimus ei toiminud – see oli jäänud samaks nagu loetus. Seetõttu otsustati järgmiste lõikude puhul kasutada Likerti skaalat. Skaalal oli alternatiivide arvuga sama arv punkte.

saadi päringuga Kinnistusraamatust¹². Vältimaks võimalikke pahatahtlikke sekkumisi tulemuste kallutamise eesmärgil, küsitluslinki avalikes allikates ei jagatud.

Oluline on teadvustada, et kriteeriumi eesmärk oli selgitada välja elanike eelistus vastava piirkonna võimalike alternatiivide vahel. Teisisõnu, tulemusi kasutati välistavate kriteeriumide alusel määratletud reaalsete trassialternatiivide omavaheliseks võrdlemiseks.

Kokku oli küsitlusega hõlmatud 36 579 kinnistuomanikku (Tabel 2). Kokku avas küsitlusankeedi 3305 isikut (9% kinnistu-omanikest), trassialternatiivi eelistuse märkis 1650. Vastuste töötlemise käigus eemaldati andmetest 27 vastust kui dubleerivad¹³. Seega kujunes eelistuse märkinute arvuks 1623, mis teeb 4,4% kinnistuomanikest. Mõnedes trassialternatiivide piirkondades oli vastuseid rohkesti (näiteks Saaremaa keskosa ja idarannik), mõnel pool oli vastanute arv väike (näiteks Lihula-Rumba lõik). Viimaste puhul suhtuti tulemuste tõlgendamisse reservatsiooniga.

Tabel 2. Adressaadid ja vastanud piirkondade kaupa

Lõik	Kinnistuomanike arv	Eelistuse märkinute arv	Osakaal, %
Saaremaa läänerannik	3204	202	6,3%
Saaremaa keskosa ja idarannik	15216	483	3,2%
Saaremaalt mandrile	6460	242	3,7%
Mandri läänerannik-Lihula	2170	104	4,8%
Lihula-Rumba	905	30	3,3%
Rumba-Järvakandi	3153	208	6,6%
Järvakandi-Paide	5471	354	6,5%
Kokku	36579	1623	4,4%

Alternatiivide hindamine

Kriteeriumidest nähtub, et nende ühine nimetaja on võimalik mõju inimeste vaatepunktist. Vaikimisi eelduseks oli ka, et üldjuhul on trass häiriva iseloomuga, s.o mõju on negatiivne. Sellest kujunes ka trasside hindamise üldine mõõdupuu – millise alternatiivi puhul on häiring ja potentsiaalselt puudutatud isikute arv kõige väiksem.

Trassialternatiivide võrdlus toimus veebipõhises kaardirakenduses (v.a elanike eelistuse kriteeriumi puhul), kuhu oli kokku koondatud hindamiseks vajalikud andmed. Trassialternatiive võrreldi lõikude kaupa, kasutades 6-palli skaalat (Tabel 3).

¹² Planeeringu raames on planeeringu koostamise korraldaja ülesandeks mh kaasata maaomanikke, keda planeering võib puudutada ning selgitada välja kõik planeeringudiskretsiooni teostamise seisukohalt olulised asjaolud ja põhjendatud huvid, sh hinnata planeeringu sotsiaalmajanduslikke mõjusid (PlanS § 4 lg 2 p 5, § 9; HMS § 4 lg 2 ja § 6; KeÜS § 28).

¹³ Dubleerivate vastuste tuvastamiseks filtreeriti esmalt välja korduvad IP-aadressid. Seejärel eemaldati need vastused, mis pärinesid samalt IP-aadressilt ja olid identsed.

Tabel 3. Alternatiivide hindamise skaala

Skaala	Numbriline näitaja/värvikood	Täpsustus/tõlgendamine
Tugev eelistus	2	Kui peaaegu üldse/mitte kedagi ei mõjuta
Nõrk eelistus	1	Kui mõjutab väga vähe/väga väikest hulka
Eelistus puudub	0	Erinevus KÕIKIDE alternatiivide vahel puudub ¹⁴
Vähe eelistatud	-1	Kui mõjutab keskmiselt (võrreldes konkreetse kriteeriumi raames määratletud väärtustega)
Mitte-eelistatud	-2	Kui mõjutab paljusid (võrreldes konkreetse kriteeriumi raames määratletud väärtustega)
Välistav	-100	

Kriteeriumidele kaale ei omistatud, sest selleks puudus objektiivne alus. Niisiis käsitleti kriteeriume võrdseina. Alternatiivide punktisummad saadi kriteeriumide punktide liitmise teel. Tulemuste võrdlemisel kriteeriumide lõikes ei võetud aluseks konkreetset matemaatilist skaalat, vaid lähtuti iga lõigu puhul välja selgitatud väärtustest, võrreldes neid omavahel. Punktide omistamine kriteeriumide lõikes on välja toodud iga konkreetse trassialternatiivi juures.

1.3 Võrreldavad alternatiivid

Planeerimismeeskonna poolt jagati trassialternatiivid (kokku 59) seitsme erineva piirkonna vahel väiksemateks alalõikudeks, et neid oleks võimalik täpsemalt vaadelda:

1. Saaremaa läänerrannik (8 alternatiivi)

- a. Kotlandi-Paiküla 1-1¹⁵
- b. Kotlandi-Paiküla 2-1
- c. Kotlandi-Paiküla 3-1
- d. Kotlandi-Paiküla 4-1
- e. Lõmala-Paiküla 1-1
- f. Lõmala-Paiküla 2-1
- g. Lõmala-Paiküla 3-1
- h. Lõmala-Paiküla 4-1

2. Saaremaa keskosa ja idarannik (14 alternatiivi)

- a. Paiküla-Veere 1-1
- b. Paiküla-Veere 2-1
- c. Paiküla-Veere 3-1
- d. Paiküla-Veere 4-1
- e. Paiküla-Veere 5-1
- f. Paiküla-Veere 7-1
- g. Paiküla-Veere 8-1
- h. Paiküla-Veere 9-1

¹⁴ See tähendab sisuliselt konkreetse kriteeriumi arvestusest väljaarvamist, sest alternatiivide vahel erisust ei teki.

¹⁵ Alternatiivide numeratsioon ei kulge alati järjest, sest protsessi jälgitavuse huvides on alternatiivide nimetused algusest peale muutumatuks jäetud, kuigi kohati on mõni alternatiiv visandamise käigus ära jäetud.

- i. Paiküla-Mägi-Kurdla 1-1
- j. Paiküla-Mägi-Kurdla 2-1
- k. Paiküla-Mägi-Kurdla 3-1
- l. Paiküla-Mägi-Kurdla 4-1
- m. Paiküla-Mägi-Kurdla 5-1
- n. Paiküla-Mägi-Kurdla 6-1

3. Saaremaalt mandrile (12 alternatiivi)

- a. Mägi-Kurdla - Paatsalu
- b. Mägi-Kurdla - Muriste
- c. Mägi-Kurdla - Hanila
- d. Veere-Paatsalu 1
- e. Veere-Paatsalu 2
- f. Veere-Paatsalu 3
- g. Veere-Muriste 1
- h. Veere-Muriste 2
- i. Veere-Muriste 3
- j. Veere-Hanila 1
- k. Veere-Hanila 2
- l. Veere-Hanila 3

4. Mandri läänerrannikult Lihulasse (3 alternatiivi)

- a. Muriste-Lihula
- b. Paatsalu-Lihula
- c. Hanila-Lihula 2

5. Lihulast Rumbasse (7 alternatiivi)

- a. Lihula-Rumba 1-1
- b. Lihula-Rumba 2-1
- c. Lihula-Rumba 3-1
- d. Lihula-Rumba 4-1
- e. Lihula-Rumba 5-1
- f. Lihula-Rumba 8-1

6. Rumbast Järvakandini (7 alternatiivi)

- a. Rumba-Järvakandi 1
- b. Rumba-Järvakandi 2
- c. Rumba-Järvakandi 3
- d. Rumba-Järvakandi 4
- e. Rumba-Järvakandi 5
- f. Rumba-Järvakandi 6
- g. Rumba-Järvakandi 7

7. Järvakandist Paideni (8 alternatiivi)

- a. Järvakandi-Paide 1
- b. Järvakandi-Paide 2
- c. Järvakandi-Paide 3
- d. Järvakandi-Paide 4
- e. Järvakandi-Paide 5
- f. Järvakandi-Paide 6
- g. Järvakandi-Paide 7
- h. Järvakandi-Paide 8

Igaks piirkonnas hinnati alternatiive vastavalt hindamiskriteeriumidele nende omavahelise võrdlemise teel, selgitades välja (kus võimalik) pingerea. Lõikude eelistuste tulemusena moodustus eelistatud trassialternatiiv. Selle määratlemisel võeti ka arvesse

lõikude omavahelist sidusust. Vastasel korral oleks võinud juhtuda, et ühe lõigu eelistatud alternatiivi lõpp-punkt ei oleks ühtinud järgmise lõigu eelistuse alguspunktiga.

1.4 Ülevaade seotud asjakohastest materjalidest

Lisaks käesoleva eriplaneeringu raames läbi viidavatele uuringutele ja analüüsidele tuleb arvesse võtta olemasolevat olukorda, sh planeeringuid ning analüütilist materjali. Sotsiaalkultuurilises kontekstis pöörati tähelepanu järgnevale:

- Eesti mereala planeering¹⁶
- Pärnu maakonnaga piirneva mereala maakonnaplaneering
- Rail Baltica planeering

Planeeringualale jäävate maakondade ja omavalitsuste üldplaneeringud on samuti asjakohased materjalid, kuid neid käsitletakse osana alternatiivide hindamiskriteeriumidest. Nimelt pärineb info väärtuslike maastike ja KAH-alade kohta, mida alternatiivide hindamisel arvestatakse, kas maakonna- või kohaliku omavalitsuse üldplaneeringust. Seetõttu neid dokumente eraldiseisvana ei vaadelda.

Eesti mereala planeering¹⁷ on strateegiline dokument, milles on sätestatud põhimõtted ja tingimused mereala kasutamisel. Valdav osa sellest käsitleb planeeringu iseloomust lähtuvalt merealal toimuvat. Käesoleva analüüsi kontekstis võib oluliseks pidada merimaismaa seoste käsitlust planeeringu seletuskirjas. Muuhulgas on seal öeldud, et „meretuuleparkide kaablikoridorid kavandatakse maismaal planeerimis- ja projekteerimisprotsesside kaudu“. Konkreetsemaid suuniseid antud ei ole. Lisaks on välja toodud, et „rannikupiirkondades tegutsevad erinevaid merekultuure kandvad kogukonnad /.../. Erinevate merekultuuri väärtuste säilimiseks on oluline koostöömimise kokkuleppimine kohalikul tasandil“. Viimane viitab otseselt vajadusele küsida elektriühenduse kavandamisel elanike arvamust, nagu seda käesolevas analüüsis ka tehakse.

Mereala planeeringu raames viidi läbi **alusuuring sotsiaalsete ja kultuuriliste objektide kaardistamiseks**¹⁸. Kõnealused objektid on leitavad mereala planeeringu kaardirakendusest¹⁹. Neid on sotsiaalsete ja kultuuriliste mõjude hindamisel ka arvestatud.

Pärnu maakonnaga piirneva mereala maakonnaplaneering²⁰ sätestab mereruumi kasutuse, Pärnu maakonnaga piirneval merealal, ja on integreeritud Eesti mereala planeeringu koosseisu, kuigi koostatud ajaliselt varem. Käesoleva analüüsi seisukohalt on olulised planeeringus välja toodud rannaalade kasutamise funktsioonid, mida on trassialternatiivide hindamisel arvestatud²¹.

¹⁶ Vaikimisi arvestatakse planeeringu koosseisu nii planeeringulahendus kui ka muud dokumendid, sh keskkonnamõju hindamise aruanded jms.

¹⁷ Materjalid riigi planeeringute kodulehel: [LINK](#)

¹⁸ „Mereala planeeringu alusuuring: sotsiaalsete ja kultuuriliste objektide kaardistus“, OÜ Hendrikson & KO, 2017

¹⁹ Eesti mereala planeeringu kaardirakendus: [LINK](#)

²⁰ Materjalid riigi planeeringute kodulehel: [LINK](#)

²¹ Enamjaolt tuleb rannaalade kasutus välja juba olemasolevast käesoleva planeeringu jaoks koostatud kaardirakendusest, samuti Eesti mereala planeeringu alusuuringust.

Rail Baltica planeeringuga on seotud palju erinevaid materjale²². Käesoleva analüüsi kontekstis on oluline trassi trajektoor Raplamaal, täpsemalt Järvakandis, kus see ristub käesoleva projekti raames kavandatava elektriühendusega. Üldjuhul on tegemist tehnilise küsimusega, millele hinnangu andmine ei kuulu käesoleva analüüsi koosseisu. Siiski võib tehnilisest lahendusest tulenevalt esineda mõju sotsiaalsetele ja/või kultuurilistele aspektidele. Raudteetrassi puudutav info on kättesaadav elektriühenduse kaardirakenduses, võimaldamaks kokkupuutepunktide tuvastamist. Sealt on näha, et potentsiaalne ristumine toimub Järvakandi põhjaküljes lähimatest hoonetest enam kui kilomeetri kaugusel.

Kokkuvõtvalt saab öelda, et olemasolevaid materjale on trassialternatiivide visandamisel ja hindamisel arvestatud. Seejuures ei ole reeglina elektriliini kavandatud asukohta, kus sellel võiks tekkida oluline konflikt mõne olemasoleva või kavandatava funktsiooniga. Lisaks arvestatakse alternatiivide omavahelisel võrdlemisel konkreetses piirkonnas olemasolevate väärtustega vastavalt välja töötatud hindamismetoodikale ja kriteeriumidele.

²² Suurem osa on kättesaadav Rail Baltic Estonia kodulehel: [LINK](#)

2 ANALÜÜSI TULEMUSED

2.1 Planeeringuala ülevaade

Planeeringuala hõlmab kas tervikult või osaliselt viie maakonna ja kümne omavalitsuse 799 asustusüksust. Kokku elas neis 2024. aasta alguse seisuga pea 66 tuhat elanikku. Ligi pooled neist elasid Saare maakonnas (32 tuhat), veerand Järva ja u 15% Pärnu maakonnas.

Vanusjaotuse järgi moodustasid 0–6-aastased 6%, 7–18-aastased 12%, 19–64-aastased 58% ning 65-aastased ja vanemad elanikud 24% planeeringuala rahvastikust.

Tabel 4. Rahvaarv vanuserühmades planeeringualal seisuga 1.01.2024 (Rahvastikuregister)

	Kokku	0–6	7–18	19–64	65+
Järva maakond	16 486	1 087	2 100	9 076	4 223
Paide linn	7 521	486	1 006	4 101	1 928
Türi vald	8 965	601	1 094	4 975	2 295
Lääne maakond	193	18	14	114	47
Lääne-Nigula vald	193	18	14	114	47
Pärnu maakond	10 440	668	1 242	5 873	2 657
Lääneranna vald	4 324	249	476	2 443	1 156
Põhja-Pärnumaa vald	6 116	419	766	3 430	1 501
Rapla maakond	6 289	394	768	3 575	1 552
Kehtna vald	2 618	159	327	1 446	686
Märjamaa vald	2 949	179	352	1 715	703
Rapla vald	722	56	89	414	163
Saare maakond	32 547	2 108	3 981	19 400	7 058
Muhu vald	898	51	72	541	234
Saaremaa vald	31 649	2 057	3 909	18 859	6 824
Planeeringualal kokku	65 955	4 275	8 105	38 038	15 537

Maakondade vaates hõlmab planeeringuala enim Saare maakonna Saaremaa valla (99,7%), Paide maakonna Türi valla (85,1%) ning Pärnu maakonna Lääneranna valla (84,2%) elanikkonda. Katvus on madalaim Rapla maakonna Rapla valla (5,5%) ning Lääne maakonna Lääne-Nigula valla (2,7%) osas.

Tabel 5. Planeeringuala rahvastiku osakaal maakonna ja omavalitsuse kogurahvastikust (Rahvastikuregister)

	Kokku	0–6	7–18	1–64	65+
Järva maakond	55,7%	53,1%	54,0%	55,2%	58,4%
Paide linn	74,1%	70,8%	73,8%	73,1%	77,2%
Türi vald	85,1%	83,6%	85,1%	84,9%	86,1%

Lääne maakond	0,9%	1,3%	0,5%	1,0%	0,9%
Lääne-Nigula vald	2,7%	3,6%	1,5%	2,8%	2,9%
Pärnu maakond	11,9%	11,1%	10,3%	11,8%	13,4%
Lääneranna vald	84,2%	87,1%	84,7%	83,3%	85,4%
Põhja-Pärnumaa vald	78,1%	77,6%	80,5%	79,2%	75,0%
Rapla maakond	18,5%	15,6%	15,7%	18,4%	21,8%
Kehtna vald	48,3%	41,5%	44,9%	47,0%	55,8%
Märjamaa vald	39,8%	38,6%	37,5%	40,1%	40,4%
Rapla vald	5,5%	5,5%	4,8%	5,6%	5,8%
Saare maakond	94,7%	96,8%	95,7%	94,1%	95,0%
Muhu vald	43,2%	54,3%	40,4%	41,6%	46,3%
Saaremaa vald	99,7%	99,8%	99,9%	99,6%	99,8%
Osakaal maakondade rahvastikust	32,0%	30,2%	29,3%	32,3%	33,2%
Osakaal Eesti rahvastikust	4,8%	4,5%	4,3%	4,7%	5,5%

Asustusüksuste tüüpide lõikes jaotuvad 799 asustusüksust planeeringualal järgmiselt:

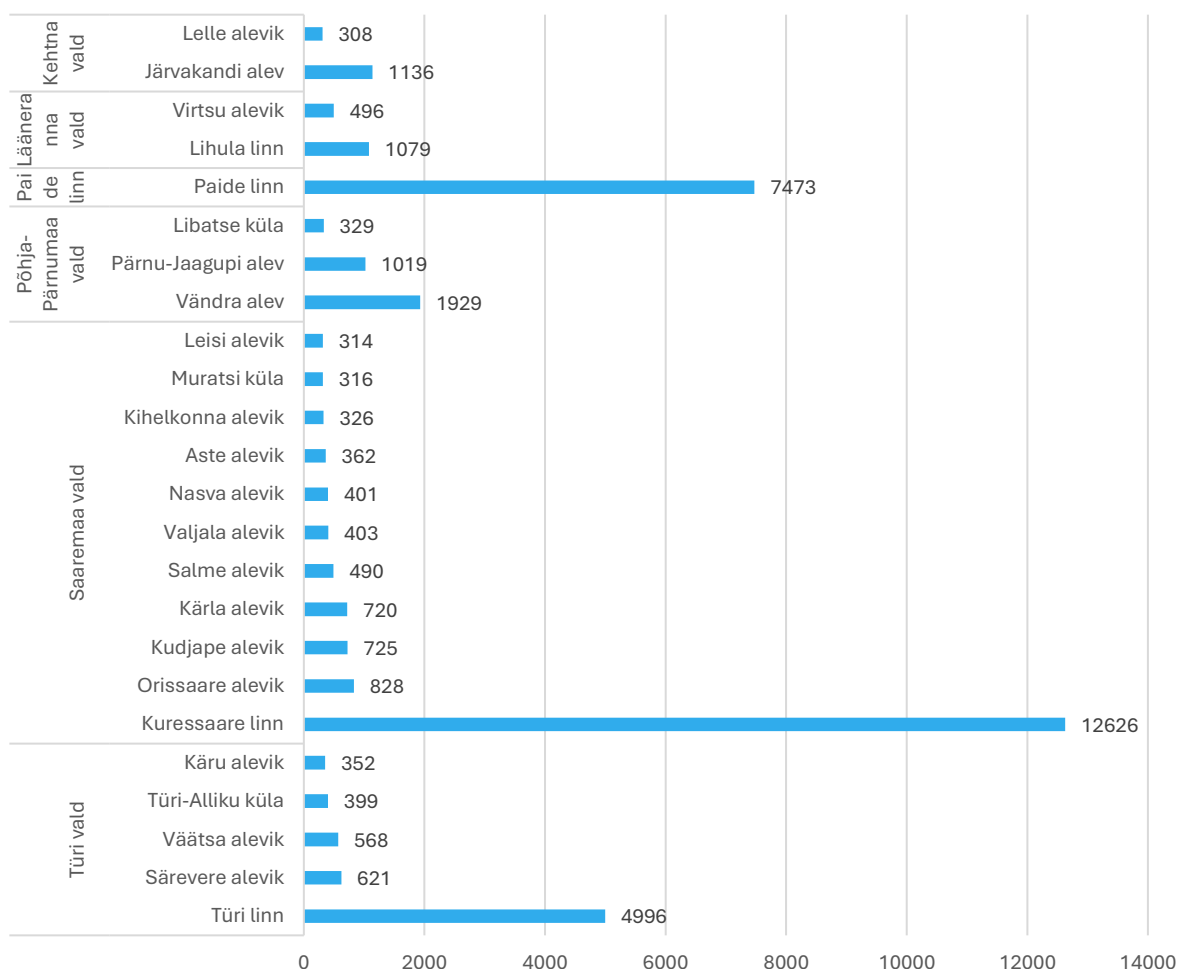
- Neli linna: Kuressaare, Paide, Türi ja Lihula
- Kolm alevit: Väandra, Järvakandi ja Pärnu-Jaagupi
- 15 alevikku: Aste, Eidapere, Kihelkonna, Kudjape, Kärla, Käru, Leisi, Lelle, Nasva, Orissaare, Salme, Särevere, Valjala, Virtsu ja Väätsa
- 762 elanikega küla
- 15 elaniketa küla

Rahvastikust 40% (u 26 000) elab linnades, 18% (u 12 000) 10–49 elanikuga (s.o väikestes) külades, 11% (7000) nii alevikes kui ka 50–99 elanikuga külades.

Tabel 6. Asustusüksuste ja rahvaarv asustusüksuste suurusjaotuse tüüpide alusel (Rahvastikuregister)

	Linn	Alev	Alevik	Küla >200	Küla 100–199	Küla 50–99	Küla 10–49	Küla 1–9	Elaniketa	Kokku	Osakaal
Rahvaarv											
Kehtna vald		1 136	525		219	234	492	12		2 618	4%
Lääne-Nigula vald						76	117			193	0%
Lääneranna vald	1 079		496	214	810	199	1 376	150		4 324	7%
Muhu vald					106	365	410	17		898	1%
Märjamaa vald				729	293	619	1 254	54		2 949	4%
Paide linn	7 473						48			7 521	11%
Põhja-Pärnumaa vald		2 948		329	838	936	1 042	23		6 116	9%
Rapla vald					174	355	193			722	1%
Saaremaa vald	12 626		4 569	1 329	2 337	3 648	6 791	349		31 649	48%
Türi vald	4 996		1 541	399	1 081	572	367	9		8 965	14%
Rahvaarv kokku	26 174	4 084	7 131	3 000	5 858	7 004	12 090	614		65 955	100%
Asustusüksuste arv											
Kehtna vald		1	2		2	3	19	3		30	4%
Lääne-Nigula vald						1	5			6	1%
Lääneranna vald	1		1	1	6	3	59	30	4	105	13%
Muhu vald					1	6	15	2		24	3%
Märjamaa vald				3	2	10	55	10		80	10%
Paide linn	1						2			3	0%
Põhja-Pärnumaa vald		2		1	6	14	40	5		68	9%
Rapla vald					1	5	7			13	2%
Saaremaa vald	1		9	5	16	53	263	76	11	434	54%
Türi vald	1		3	1	8	8	13	2		36	5%
Asustusüksuste arv kokku	4	3	15	11	42	103	478	128	15	799	
Rahvaarvu osakaal	40%	6%	11%	5%	9%	11%	18%	1%	0%	100%	
Asustusüksuste arvu osakaal	1%	0%	2%	1%	5%	13%	60%	16%	2%	100%	

Planeeringualale jääb terviklikult või osaliselt 24 enam kuni 300 elanikuga asustusüksust kuues omavalitsuses. Neist enim elanikke on maakonnakeskustes Kuressaares (u 12 600) ja Paides (ligi 7500) ning Türi linnas (ligi 5000).

Joonis 1. Enam kui 300 elanikuga asustusüksused planeeringualal (Rahvastikuregister)

Planeeringualaga hõlmatud asustusüksuste pindala on kokku 6573 km², asustustihedus on keskmiselt 10 inimest km² kohta. Asustustihedus on kõrgem linnades, alevites ja alevikes, mis moodustavad küll suure osa planeeringuala rahvastikust, kuid väikese osa pindalast. Külades osas kehtib asustustüüpide lõikes üldistatud reegel – mida vähem elanikke, seda madalam asustustihedus.

Tabel 7. Pindala ja asustustihedus asustusüksuste tüüpide lõikes (Rahvastikuregister, Maa- ja Ruumiamet)

Asustustüüp	Pindala (km ²)	Rahvaarv	Asustustihedus (km ²)
Linn	37	26 174	712,3
Alev	14	4 084	282,5
Alevik	54	7 131	132,9
Küla >200	111	3 000	27,0
Küla 100–199	505	5 858	11,6
Küla 50–99	1 107	7 004	6,3
Küla 10–49	3 884	12 090	3,1

Küla 1–9	764	614	0,8
Elaniketa küla	97	0	0,0
Kokku	6 573	65 955	10,0

Planeeringuala piir ei kulge mööda asustusüksuste piire. Seetõttu saab planeeringuala asustusüksuseid jagada kaheks läbi järgneva määratluse:

- Asustusüksus asub planeeringualal – enam kui pool asustusüksusest või asustusüksuse keskpunkt paiknevad planeeringualal.
- Suurem osa asub planeeringualast väljas – vähem kui pool asustusüksusest või asustusüksuse keskpunkt ei paikne planeeringualal.

Seetõttu ei ole võimalik isiku täpsusega määratleda ka tegelikult planeeringualale jäävate elanike arvu.

Määratlusega suurem osa planeeringualast väljas asustusüksusi on kokku 73, nende elanike arv 11 853 ja pindala 757 km². Suurematest asulatest kuuluvad nende hulka Paide linn, Pärnu-Jaagupi alev ja Väätša alevik.

Seega moodustab planeeringuala pindala u 5800 km² 88% alale jäävate asustusüksuste pindalast ja u 82% elanikkonnast ehk planeeringualal elab u 54 000 elanikku.

Tabel 8. Määratlusega asustusüksus asub planeeringualal asustusüksuste pindala ja rahvaarv

Asustus-tüüp	Asustusüksused määratletud kui planeeringuala		Osakaal kõikidest asustusüksustest	
	Pindala (km ²)	Rahvaarv	Pindala (km ²)	Rahvaarv
Linn	27	18 701	72%	71%
Alev	8	3 065	56%	75%
Alevik	53	6 563	98%	92%
Küla >200	104	2 786	93%	93%
Küla 100–199	408	5 248	81%	90%
Küla 50–99	1 021	6 460	92%	92%
Küla 10–49	3 390	10 711	87%	89%
Küla 1–9	708	568	93%	93%
Elaniketa küla	97	0	100%	
Kokku	5 815	54 102	88%	82%

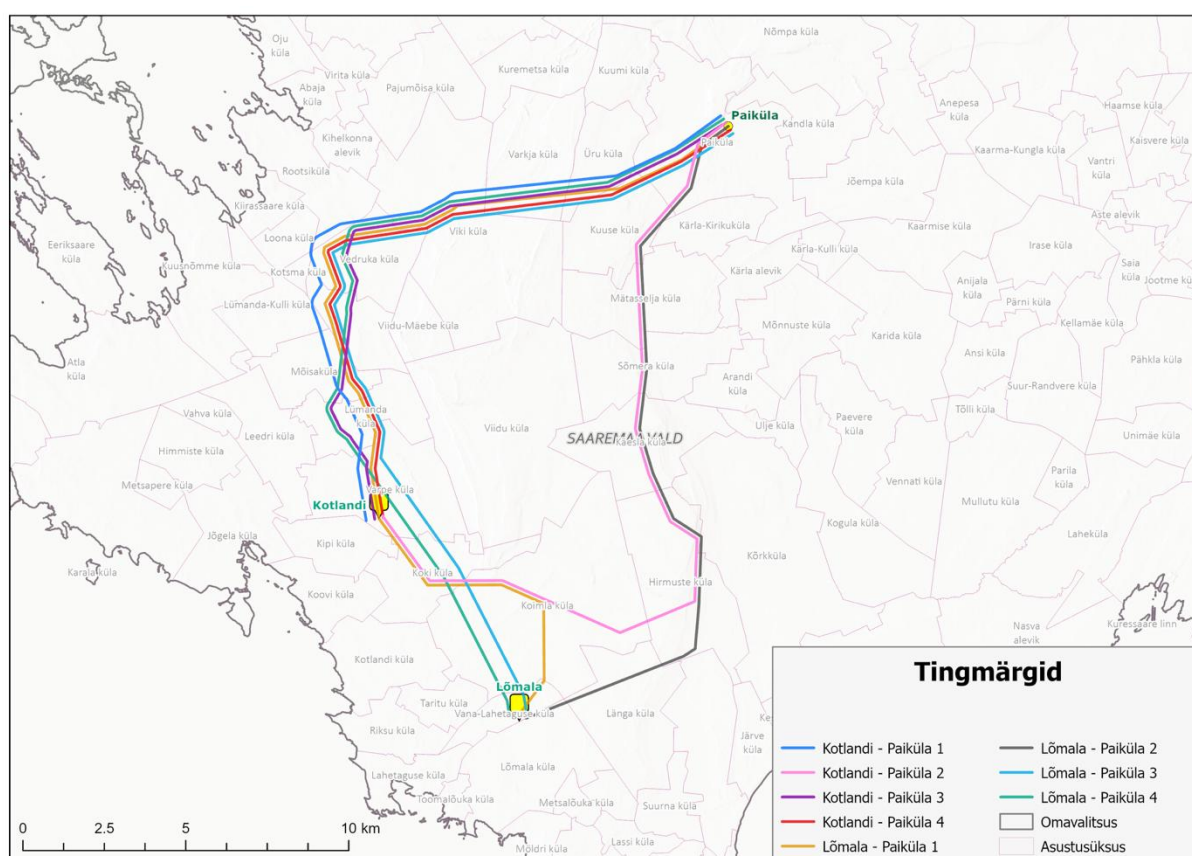
Planeeringualal paikneb mitmeid erinevaid sotsiaalse infrastruktuuri objekte. Seotud omavalitsustes on 53 üldhariduskooli (tegevuskohti on enam) rohkem kui 8000 õpilasega ning 50 lasteaeda (tegevuskohti on enam) ligi 3800 lapsega. Samuti asuvad planeeringualal muud haridusasutused, rahva-, küla- ja seltsimajad, raamatukogud jms ühiskondlikud objektid. Rapla, Muhu ja Lääne-Nigula valdades planeeringualal haridusasutusi ei paikne.

2.2 Saaremaa läänerrannik

Saaremaa läänerrannikul on määratletud 8 võimaliku trassialternatiivi (Joonis 2). Seejuures jagunevad alternatiivid omakorda kaheks suunaks: 1) Kotlandi-Paiküla ja 2) Lõmala-Paiküla. Alternatiivid Kotlandi-Paiküla 3-1 ja 4-1 kasutavad osaliselt olemasolevat koridori, sama kehtib alternatiivide Lõmala-Paiküla 3-1 ja 4-1 kohta.

Ükski alternatiiv ei läbi otseselt külakeskusi/tihedamat asustust. Samas jääb Vedruka küla kahe alternatiivi (Lõmala-Paiküla 3-1 ja 4-1/Kotlandi-Paiküla 3-1 ja 4-1) vahelisele alale. Samuti asub osa Lümända küla tihedamast asustusest alternatiivide vahel.

Planeeritavate trasside pikkused varieeruvad 21,4 kilomeetrist (Kotlandi-Paiküla 3-1) kuni 31,4 kilomeetrini (Lõmala-Paiküla 1-1).

Joonis 2. Trassialternatiivid Saaremaa läänerrannikul

Võttes aluseks alapeatükis 1.2 määratletud kriteeriumid, hinnati iga trassialternatiivi, võrreldes neid omavahel (Tabel 11). Tulemusena toodi välja ka suuna (Kotlandi-Paiküla või Lõmala-Paiküla) eelistus (Tabel 10).

Tulemuste võrdlemisel kriteeriumide lõikes ei võetud aluseks kindlat matemaatilist skaalat, vaid lähtuti konkreetse kriteeriumi raames välja selgitatud väärtustest. Matemaatiline lähenemine oleks tähendanud kogu skaala (-2 kuni 2) kasutamist. Samas ei olnud väärtuste omavahelised erinevused nii suured, et see oleks põhjendatud olnud: -2 ja 2 vahele jääv punktisumma on 4, mis on tulemusi arvesse võttes väga suur. Küll aga arvestati skaala rakendamisel konkreetse kriteeriumi väärtuste keskmist.

Näiteks antud lõigul varieerus elanikkonna arv 1x1 km ruudus ja tihedus vahemikus 55–251 ja 1,4–6,1 inimest km² kohta. Seejuures olid kuus alternatiivi omavahel üsna sarnased – elanike arv 55–117 ja tihedus 1,4–2,7 – ja kaks eristusid – elanike arv 189–251 ja tihedus 5,9–6,1. Antud juhul ei olnud põhjust kuute sarnast alternatiivi omavahel diferentseerida, sest erinevused olid liiga väiksed. Samas ei saanud neile omistada tugevat eelistust, kuna tegemist ei olnud siiski inimtühja piirkonnaga. Seetõttu markeeriti need alternatiivid nõrgalt eelistatuks (1) võrreldes kahe ülejäänuga, millele omistati vähene eelistus (-1).

Sarnase loogikaga läheneti ka ülejäänud kriteeriumidele. Antud lõigul jäi 100 m puhvriss 0–9 hoonet. 0 ja 1 said antud juhul tugeva eelistuse (2), 5 nõrga eelistuse (1) ning 9 ja 13 vähese eelistuse (-1). Mitte-eelistatud (-2) hinnangut ei olnud põhjust anda, sest ka 13 elu- ja ühiskondlikku hoonet ei ole olemuslikult väga suur hulk. Teisisõnu, mõjutatuid on, kuid mitte palju. Koridorist 500 m kaugusele jäävate elu- ja ühiskondlike hoonete arv varieerus alternatiivi puhul vahemikus 30–79. Siinkohal omistati vähene eelistus (-1) nendele alternatiividele, mille lähedusse jäi ligi 60 ja enam hoonet ehk kaks ja enam korda rohkem kui ülejäänud alternatiivide puhul (vahemikus 30–48). Sotsiaalse taristu objekte trassikoridoris ei esine, seega hinnati kõiki alternatiive nulliga – sisuliselt langes see kriteerium seega võrdlusest välja. Turismiobjektide ja KAH-alade kriteeriumide lõikes eristusid alternatiivid, mis läbisid KAH-ala. Pärandkultuuriobjekte leidis, kuid need ei eristanud ühte alternatiivi teisest. See tähendab, et neid hinnati antud lõigus nulliga.

Kõikide teiste piirkondade puhul hinnati alternatiive vastavalt kriteeriumidele samal moel.

Üldiselt on eelistatud suunaks Kotlandi-Paiküla, mis on ka ootuspärane, sest sealsed trassid on lühemad. Seega on nende mõju mõnevõrra väiksem.

Sotsiaalse infrastruktuuri objekte ja turismitaristut trassialternatiivide all ei esine. Mõnesaja meetri kaugusel nendest esineb aga majutusasutusi ja spordiplatse. Eristavaks teguriks on Kuuse külas asuv KAH-ala, mida läbivad alternatiivid Kotlandi-Paiküla 2-1 ja Lõmala-Paiküla 2-1. Trasside kulgemist väärtuslikul maastikul ei esine.

Kinnistuomanike eelistuse kriteeriumist (Tabel 9) ilmneb esiteks, et trassi piirkonda ei soovita – torkab silma, et kõiki alternatiive on kõige sagedamini märgitud kõige vähem sobivaks (eelistus nr 8 ehk viimane). Teiseks, eelistus on antud alternatiivile (Kotlandi-Paiküla 1-1), mille trajektoor kattub osaliselt olemasoleva elektriliiniga, mis on samuti ootuspärane. Antud juhul langeb see ka teiste kriteeriumide alusel kujunenud eelistusega kokku.

Avatud vastustest (92) ilmneb, et liini üldiselt ei soovita. Peamiselt tuuakse välja, et kõik trassid torkavad maastikul silma, häirides nii elanikke kui ka turismimajandust:

- *Massiivselt mõjuvad kõrgepingeliinid muudavad siinset keskkonda mitte ainult turistide, vaid ka kohalike elanike jaoks aastakümneteks /.../*

Samuti on välja toodud konkreetseid kinnistuid, mille lähedusse trassi ei soovita, ja loetletud mitmeid loodusväärtusi (Vedruka kui muinasküla²³, allikad, seenemetsad, kaitsealad, mitmed objektid, mille juurest võiks trass paistma jääda jms):

²³ Samas Saaremaa üldplaneeringus see info ei kajastu.

- *Vikil asub kolme saja-aastane aktiivselt tegutsev talumuuseum, mille silmapiirile ei sobi kõrgepingeliinid. Loonal asub kordatehtud mõis, mis on turismiobjekt. Viidumäe looduskaitseala vaatetorn. Lümända Söögimaja on turistide ja kohalike seas üks populaarsemaid toidukohti Saaremaal, mis asub ajaloolises hoones ja Lümända ning ajalooline Leedri küla on mõlemad väga ilusaks ja korda tehtud, mille miljöö kannataks. Kihelkonnal on ligi seitsme saja-aastane kirik koos ainulaadse säilinud kella torniga, mis on koos Mihkli talumuuseumi ja Lümända Söögimajaga olulised turismiobjektid. Kipi-Koovi külas on turismitalu. Pilgusel on mõisakompleks, kus on palju tööd tehtud selle korrastamisel ja on samuti aktiivselt tegutsev.*

Tabel 9. Alternatiivide eelistuste osakaalud kinnistuomanike küsitluse alusel (n=202)

Eelistus	Kotlandi - Paiküla 1-1	Kotlandi - Paiküla 2-1	Kotlandi - Paiküla 3-1	Kotlandi - Paiküla 4-1	Lõmala - Paiküla 1-1	Lõmala - Paiküla 2-1	Lõmala - Paiküla 3-1	Lõmala - Paiküla 4-1
1	27%	16%	18%	18%	10%	27%	14%	13%
2	4%	12%	8%	6%	4%	7%	3%	4%
3	4%	0%	6%	5%	3%	1%	5%	7%
4	9%	6%	10%	12%	8%	8%	7%	8%
5	6%	4%	5%	7%	6%	3%	8%	5%
6	2%	1%	2%	5%	5%	1%	4%	1%
7	5%	4%	4%	5%	9%	3%	8%	8%
8	42%	57%	46%	41%	53%	50%	50%	51%
Keskmine²⁴	3,99	3,26	3,71	3,76	2,84	3,83	3,10	3,18

Tabel 10. Suundade (Kotlandi-Paiküla ja Lõmala-Paiküla) kokkuvõte

	Kotlandi - Paiküla 1-1 VÕI 4-1	Lõmala - Paiküla 2-1
Elanikkonna tihedus (elanikke läbitavates 1x1 km ruutudes kokku/keskmise)	1	1
Elu- ja ühiskondlike hoonete puhvritesse (100 m) sekkumine	2	2
Elu- ja ühiskondlike hoonete arv 500 m trassikoridori servast	1	-1
Sotsiaalne taristu	0	0
Turismiobjektide ja puhkealade, sh rannalade ning KAH-metsade paiknemine	1	1
Väärtuslik maastik (kulgemine, m)	0	0
Pärandkultuuri objektid kokku	0	0
Kinnistuomanike eelistus	2	2
	7	5

²⁴ Siin ja edaspidi: keskmine on arvatud kaalutud keskmisena valemiga $(x_1w_1+x_2w_2+\dots+x_nw_n) : \sum w_n$: vastuste koguarv, kus w on vastusevariandi kaal ja x konkreetse alternatiivi vastuste hulk.

Kokkuvõtvalt, hindamistulemustele tuginedes tuleks eelistada Kotlandi-Paiküla suunda Lõmala-Paiküla suunale. Suurima punktiarvuga variandid on Kotlandi-Paiküla 1-1 või 4-1, kusjuures kriteeriumide lõikes on hinnangud samad. Nende variantide kasuks räägivad kõige hõredam asustustihedus (samam ei ole see määrav kriteerium), kõige väiksem elu- ja ühiskondlike hoonete puhvritesse sekkumine, kõige väiksem elu- ja ühiskondlike hoonete arv 500 m kaugusel trassikoridori servast ning elanike eelistus.

Tabel 11. Alternatiivide hindamise tulemused Saaremaa läänerrannikul

Kriteerium	Kotlandi - Paiküla 1-1 ²⁵	Kotlandi - Paiküla 2-1	Kotlandi - Paiküla 3-1 ²⁶	Kotlandi - Paiküla 4-1	Lõmala - Paiküla 1-1 ²⁷	Lõmala - Paiküla 2-1 ²⁸	Lõmala - Paiküla 3-1 ²⁹	Lõmala - Paiküla 4-1 ³⁰
Elanikkonna tihedus (elanikke läbitavates 1x1 km ruutudes kokku/keskmise)	55/1,6	81/1,9	189/5,9	55/1,6	86/1,8	50/1,4	117/2,7	251/6,1
Elu- ja ühiskondlike hoonete puhvritesse (100 m) sekkumine	1	0	9	1	1	0	5	13
Elu- ja ühiskondlike hoonete arv 500 m trassikoridori servast	39	48	48	37	56	30	68	79
Sotsiaalne taristu	Ei esine	Ei esine	Ei esine	Ei esine	Ei esine	Ei esine	Ei esine	Ei esine
Turismiobjektide ja puhkealade, sh ranna-alade ning KAH-metsade paiknemine	Ei esine. U 300 m kaugusel koridorist on majutusasutus ja spordiplats	Läbib KAH-ala Kuuse külas, u 300 m kaugusel koridorist on majutusasutus ja spordiplats	Ei esine. U 300 m kaugusel koridorist on majutusasutus ja spordiplats	Ei esine. U 300 m kaugusel koridorist on majutusasutus ja spordiplats	Ei esine. U 300 m kaugusel koridorist on majutusasutus ja spordiplats	Läbib KAH-ala Kuuse külas, u 300 m kaugusel koridorist on majutusasutus ja spordiplats	Ei esine. U 300 m kaugusel koridorist on majutusasutus ja spordiplats	Ei esine. U 300 m kaugusel koridorist on majutusasutus ja spordiplats
Väärtuslik maastik (kulgemine, m)	0	0	0	0	0	0	0	0
Pärandkultuuriobjekt (punkt)	3 (Võerdu põld, hävinud; Araste küla, hästi säilinud ³¹ ; Araste talukoht; säilinud alla 20%)	2 (kaitsekaarvid, säilinud 50-90%; lambapesuauk, hävinud)	0	3 (Võerdu põld, hävinud; Araste küla, hästi säilinud; Araste talukoht; säilinud alla 20%)	3 (Võerdu põld, hävinud; Araste küla, hästi säilinud; Araste talukoht; säilinud alla 20%)	3 (Taterseja kõrts, maastikul säilinud märgid; kaitsekaarvid, säilinud 50-90%; lambapesuauk, hävinud)	4 (metsavenna punker, säilinud alla 20%; Võerdu põld, hävinud; Araste küla, hästi säilinud; Araste talukoht; säilinud alla 20%)	1 (metsavenna punker, säilinud alla 20%)

²⁵ Uus koridor, kuid trass on sama, mis Kotlandi-Paiküla 4-1

²⁶ Kasutab osaliselt olemasolevat koridori

²⁷ Alates Kotlandist sama alternatiiv, mis Kotlandi-Paiküla 1-1

²⁸ Hirmuste külast alates sama, mis Kotlandi-Paiküla 2-1

²⁹ Varpe külast alates sama, mis Kotlandi-Paiküla 4-1

³⁰ Varpe külast alates sama, mis Kotlandi-Paiküla 3-1

³¹ Foto ja ortofoto ei kinnita, et Araste küla säilinud oleks.

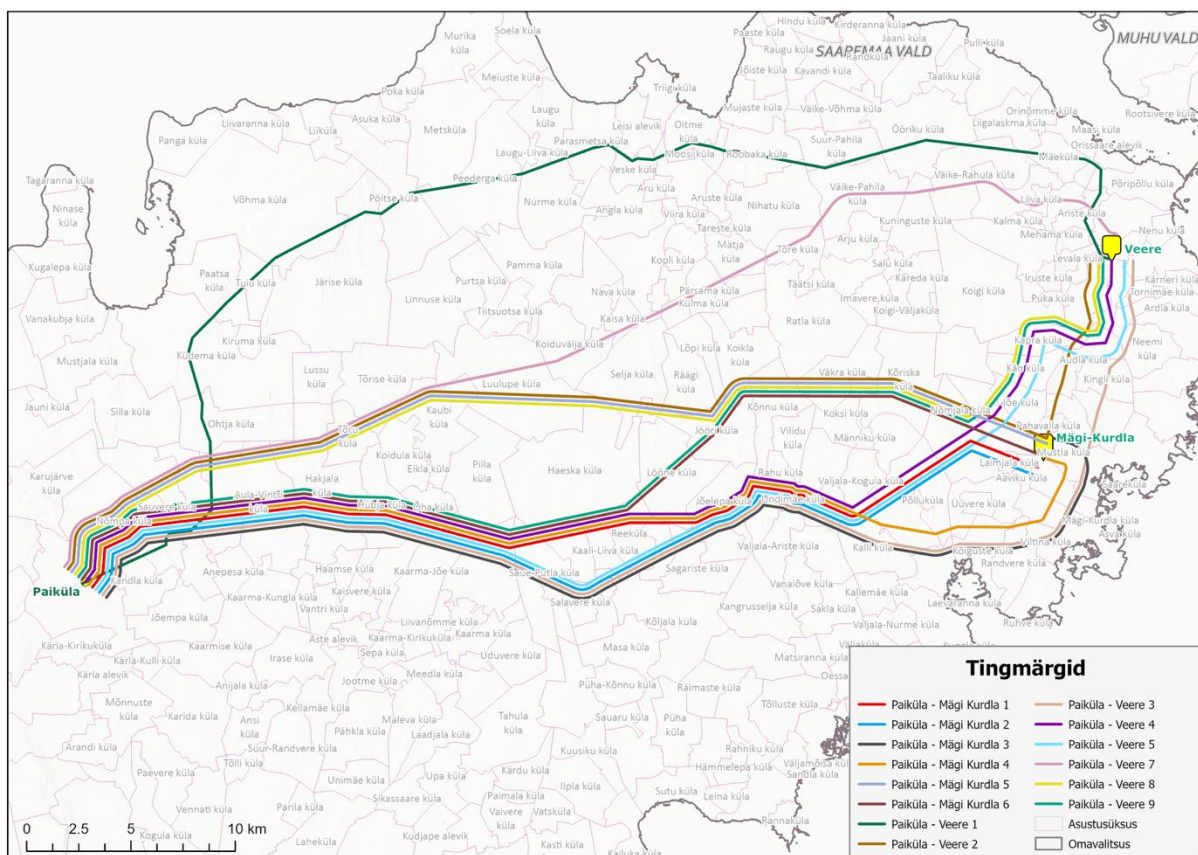
Pärandkultuuriobjekt (joon)	2 (kiviaed, säilinud 20-50%; postimaantee, hästi säilinud)	6 (rannatee, hästi säilinud; heinamaade vaheline kokkuleppete, säilinud 50-90%; vankritee, säilinud 50-90%; vankritee, maastikul säilinud märgid; raudtee, säilinud 20-50%; vana maantee, säilinud 20-50%)	2 (kiviaed, säilinud 20-50%; postimaantee, hästi säilinud)	2 (kiviaed, säilinud 20-50%; postimaantee, hästi säilinud)	3 (maantee, hästi säilinud; kiviaed, säilinud 20-50%; postimaantee, hästi säilinud)	8 (maantee, hästi säilinud; külavahetee raudteetammil, säilinud 50-90%; rannatee, hästi säilinud; heinamaade vaheline kokkuleppete, säilinud 50-90%; vankritee, säilinud 50-90%; vankritee, maastikul säilinud märgid; raudtee, säilinud 20-50%; vana maantee, säilinud 20-50%)	2 (kiviaed, säilinud 20-50%; postimaantee, hästi säilinud)	2 (kiviaed, säilinud 20-50%; postimaantee, hästi säilinud)
Pärandkultuuriobjekt (ala)	0	0	0	0	0	0	0	0
Pärandkultuuri objektid kokku (tk)	5	8	2	5	6	11	6	3
Kinnistuomanike eelistus	3,99	3,26	3,71	3,76	2,84	3,83	3,10	3,18
Elanikkonna tihedus (elanikke läbitavates 1x1 km ruutudes kokku/keskmine)	1	1	-1	1	1	1	1	-1
Elu- ja ühiskondlike hoonete puhvritesse (100 m) sekkumine	2	2	-1	2	2	2	1	-1
Elu- ja ühiskondlike hoonete arv 500 m trassikoridori servast	1	1	1	1	-1	1	-1	-1
Sotsiaalne taristu	0	0	0	0	0	0	0	0
Turismiobjektide ja puhkealade, sh rannalade ning KAH-metsade paiknemine	1	-1	1	1	1	-1	1	1
Väärtuslik maastik (kulgemine, m)	0	0	0	0	0	0	0	0
Pärandkultuuri objektid kokku	0	0	0	0	0	0	0	0
Kinnistuomanike eelistus	2,00	1,00	2,00	2,00	-1,00	2,00	1,00	1,00
KOKKU	7	4	2	7	2	5	3	-1

2.3 Saaremaa keskosa ja idarannik

Saaremaa keskosas ja idarannikul on võrreldes teiste piirkondade kõige enam alternatiive – 14 (Joonis 3). Seejuures suubub osa trassidest Veerele ja osa Mägi-Kurdla. Geograafiliselt ja ka muude kriteeriume lõikes eristub olemasolev 110 kV kõrgepingeliin (Paiküla-Veere 1-1).

Planeeritavate trasside pikkused varieeruvad 50 kilomeetrist (Paiküla-Mägi-Kurdla 5-1) kuni 68 kilomeetrini (Paiküla-Veere 1-1 ehk olemasolev).

Piirkonda iseloomustab tervikuna kaetus väikeste küladega. Kuigi asustustihedus on väike (keskmiselt 2–6 inimest ruutkilomeetri kohta), leidub iga alternatiivi läheduses mõni tihedam majadekompleks. Suurem asustus on koondunud Leisi, Orisaare, Veere ja Mägi-Kurdla ümbrusesse.

Joonis 3. Trassialternatiivid lõigul Saaremaa keskosa ja idarannik

Võttes aluseks alapeatükis 1.2 määratletud kriteeriumid, hinnati iga trassialternatiivi, võrreldes neid omavahel (Tabel 13 ja Tabel 14). Tulmusena toodi välja ka suuna (Paiküla-Veere või Paiküla-Mägi-Kurdla) eelistus (Tabel 15).

Elanikkonna tiheduse vaates eristuvad Paiküla-Veere 3-1, 4-1 ja 5-1 ning Paiküla-Mägi-Kurdla 1-1, 2-1, 3-1 ja 4-1, kus tihedus on ülejäänutest u 3 korda suurem. Sama peegeldavad ka elu- ja ühiskondlike hoonete puhvritesse sekkumine ja hoonete arv 500 m kaugusel trassikoridori servast. Seetõttu omistati nendele alternatiividele hinnang „vähe eelistatud“ (-1).

Sotsiaalse infrastruktuuri kriteerium alternatiive omavahel ei erista. KAH-metsade puhul torkab silma alternatiiv Paiküla-Veere 1-1, kus olemasolev trass juba läbib kõrgendatud avaliku huviga ala, kuid uue trassi jaoks tuleks koridori laiendada. Seega suureneks negatiivne mõju.

Väärtusliku maastiku vaates on eristuvad alternatiivid Paiküla-Veere 3-1 (trass kulgeb enam kui 12 km ulatuses väärtuslikul maastikul) ja Paiküla-Veere 7-1 (trass ei kulge üldse väärtuslikul maastikul) – need on äärmused, millele omistati hinnangud vastavalt „mitte-eelistatud (-2) ja „tugev eelistus“ (2). Teiste alternatiivide puutumus väärtusliku maastikuga on erinev, jaotades need hindamisskaalal nõrga (1) ja vähese eelistuse (-1) vahel.

Kinnistuomanike eelistuse kriteeriumist (Tabel 12) ilmneb sarnaselt Saaremaa lääneranniku hinnangutega, et kõiki alternatiive on kõige sagedamini märgitud kõige vähem sobivaks. See viitab asjaolule (nagu ka avatud vastustest saadud tagasiside), et trassi ei soovita. Esimene eelistus (kõrgeim kaalutud keskmine hinnang) on antud alternatiivile Paiküla-Veere 1-1, mis langeb enam-vähem kokku olemasoleva 110 kV trassiga. See aga on mõneti vastuolus teiste kriteeriumide tulemustega.

Avatud vastustest (242) ilmneb, et liini üldiselt ei soovita:

- *Minu kodu on minu jaoks tähtis ja ei soovi sellist asja enda kodu kõrvale. Mul on väga ilusa vaatega ja rahulik loodus ja need traadid ja postid ei ole küll ilus vaade ja pluss veel see, et tervisele mõjuvad jne. Hävitatakse paljude lindude ja loomade kodud ja ka taimed, mis kasvavad /.../*

Saaremaad peetakse tervikuna vaatamisväärsuseks, mida liinid kahjustavad:

- *Saaremaa talud, kiviaiad, loodus, metsateed on tööstuse poolt risustamata. Kui rajada suur kõrgepinge liin, mis meenutab Virtsut, Lihulat, Paldiskit, siis on Eesti viimnegi ilu kadunud. Ei soovi kuhugi seda rajatist.*

Mitmel puhul on tehtud ettepanekuid kas liinist loobuda (rajada ühendus mandri kaudu) või kasutada täies ulatuses maakaablit.

Samuti on mõnel juhul välja toodud, et alternatiive on adekvaatse hinnangu andmiseks liiga palju.

Tabel 12. Alternatiivide eelistuste osakaalud kinnistuomanike küsitluse alusel (n=483)

Eelistus	Paiküla - Veere 1-1	Paiküla - Veere 2-1	Paiküla - Veere 3-1	Paiküla - Veere 4-1	Paiküla - Veere 5-1	Paiküla - Veere 7-1	Paiküla - Veere 8-1	Paiküla - Veere 9-1	Paiküla - Mägi-Kurdla 1-1	Paiküla - Mägi-Kurdla 2-1	Paiküla - Mägi-Kurdla 3-1	Paiküla - Mägi-Kurdla 4-1	Paiküla - Mägi-Kurdla 5-1	Paiküla - Mägi-Kurdla 6-1
1	28%	12%	13%	14%	11%	18%	15%	16%	16%	14%	15%	13%	13%	14%
2	3%	4%	5%	5%	4%	6%	5%	4%	6%	6%	5%	6%	6%	5%
3	1%	3%	2%	2%	1%	2%	3%	2%	2%	4%	4%	3%	2%	2%
4	1%	2%	2%	2%	2%	1%	1%	2%	3%	3%	2%	3%	4%	2%
5	2%	2%	3%	4%	4%	2%	4%	1%	4%	3%	3%	4%	5%	3%
6	2%	2%	2%	2%	3%	1%	2%	2%	2%	2%	3%	3%	2%	3%
7	6%	8%	6%	9%	7%	6%	7%	9%	8%	7%	6%	8%	7%	10%
8	2%	4%	4%	3%	2%	1%	3%	2%	3%	3%	2%	2%	2%	4%
9	1%	2%	1%	2%	2%	1%	1%	3%	1%	2%	2%	2%	2%	2%
10	3%	3%	2%	3%	3%	1%	3%	2%	2%	2%	2%	4%	4%	3%
11	1%	2%	2%	2%	4%	2%	2%	1%	1%	2%	2%	2%	2%	2%
12	4%	4%	4%	3%	3%	3%	3%	2%	2%	3%	3%	3%	2%	3%
13	5%	7%	7%	6%	6%	7%	8%	7%	6%	5%	5%	5%	7%	5%
14	42%	45%	47%	45%	47%	46%	42%	46%	43%	44%	45%	43%	41%	44%
Keskmine	6,42	5,15	5,10	5,35	5,04	5,59	5,65	5,42	5,89	5,70	5,68	5,69	5,71	5,55

Tabel 13. Alternatiivide hindamise tulemused Saaremaa keskosas ja idarannikul (Paiküla-Veere)

Kriteerium	Paiküla - Veere 1-1 ³²	Paiküla - Veere 2-1 ³³	Paiküla - Veere 3-1 ³⁴	Paiküla - Veere 4-1 ³⁵	Paiküla - Veere 5-1 ³⁶	Paiküla - Veere 7-1	Paiküla - Veere 8-1	Paiküla - Veere 9-1
Elanikkonna tihedus (elanikke läbitavates 1x1 km ruutudes kokku/keskmise)	258/2,7	157/1,9	541/6,1	552/6,6	605/6,8	215/2,8	172/2,2	213/2,6

³² Paikneb enamjaolt olemasolevas liinikoridoris.

³³ Mägi-Kurdla sama trass, mis Paiküla-Mägi-Kurdla 5-1

³⁴ Kasutab umbes kolmandiku ulatuses olemasolevat 110 kV koridori.

³⁵ Pisut on kasutuses olemasolev 110 kV koridor.

³⁶ Kasutab umbes kolmandiku ulatuses olemasolevat 110 kV koridori.

Elu- ja ühiskondlike hoonete puhvritesse (100 m) sekkumine	21	8	29	9	16	1	1	1
Elu- ja ühiskondlike hoonete arv 500 m trassikoridori servast	204	83	158	103	133	60	50	63
Sotsiaalne taristu	Ei esine. Trass kulgeb Leisist u 1000 m kaugusel, kus on mitmeid asutusi, samuti moodub lähedalt Orissaarest	Ei esine	Ei esine	Ei esine	Ei esine	Ei esine	Ei esine	Ei esine
Turismiobjektide ja puhkealade, sh rannaalade ning KAH-metsade paiknemine	Orissaare külje all läbib KAH-ala, samuti kulgeb samas kohas üle terviseraja. Kuigi tegemist on olemasoleva liiniga, tuleks just KAH-alas uus koridor rajada. Hiievälja külas on mõned majutusasutused trassikoridori u 200 m kaugusel, samas on tegemist olemasoleva trassikoridoriga	Kulgeb miljööväärtuslikust Paju-Kurdla külast 300 m kaugusel. Veere lähistel kulgeb matkarada trassikoridori alal	Ei esine	Ei esine	Ei esine	Ariste külas on majutusasutus trassikoridori u 200 m kaugusel	Ei esine	Ei esine

Väärtuslik maastik (kulgemine, m)	2420	6544	12438	3166	6818	0	3166	3166
Pärandkultuuriobjekt (punkt)	2 (põline talukoht, säilinud alla 20%; Nurme mõis, maastikul säilinud märgid)	2 (lüpsiplats, säilinud 50-90%; lubjaahi, säilinud 20-50%)	2 (lubjaahi, säilinud 20-50%; Liiva laadaplats, maastikul säilinud märgid)	1 (Liiva laadaplats, maastikul säilinud märgid)	1 (Liiva laadaplats, maastikul säilinud märgid)	2 (Lulupe kool, säilinud alla 20%; Täatsi mõis, säilinud alla 20%)	1 (lüpsiplatsid, säilinud 50-90%)	2 (Ürtsi mägi, hävinud; Künka tuulik, säilinud 20-50%)
Pärandkultuuriobjekt (joon)	8 (põline metsatee, säilinud 20-50%; põline metsatee, hästi säilinud; põline metsatee, säilinud alla 20%; vankritee, säilinud 20-50%; kiviaed, säilinud 50-90%;	5 (karjatee, säilinud 20-50%; vankritee, säilinud 20-50%; raudteetamm, maastikul säilinud märgid; kaarditee, säilinud 20-50%; vankritee, säilinud 20-50%)	6 (turbaveoraudtee, maastikul säilinud märgid; talitee, säilinud alla 20%; Valjala-Võrsna vana tee, hästi säilinud; vana tee Jööri külla, säilinud 50-90%; raudteetamm, säilinud alla 20%; kiviaed, säilinud 20-50%)	8 (turbaveoraudtee, maastikul säilinud märgid; talitee, säilinud alla 20%; Valjala-Võrsna vana tee, hästi säilinud; vana tee Jööri külla, säilinud 50-90%; raudteetamm, säilinud alla 20%; Tõnija-Veeriku autotee, hästi	8 (turbaveoraudtee, maastikul säilinud märgid; talitee, säilinud alla 20%; Valjala-Võrsna vana tee, hästi säilinud; vana tee Jööri külla, säilinud 50-90%; raudteetamm, säilinud alla 20%; Tõnija-Veeriku autotee, hästi	6 (Eikla mõisa karjatee, säilinud 20-50%; vankritee, säilinud 50-90%; külatee ja kiviaed, säilinud 50-90%; vankritee, säilinud 20-50%; kiviaed, säilinud 50-90%; vnkritee, säilinud 50-90%)	4 (Eikla mõisa karjatee, säilinud 20-50%; vankritee, säilinud 20-50%; raudteetamm, maastikul säilinud märgid)	4 (turbaveoraudtee, maastikul säilinud märgid; talitee, säilinud alla 20%; vankritee, säilinud 20-50%; raudteetamm, maastikul säilinud märgid)

	vankritee, säilinud 50-90%)		säilinud; vankritee, säilinud 20-50%; raudeetamm, maastikul säilinud märgid)		säilinud; vankritee, säilinud 20-50%; raudeetamm, maastikul säilinud märgid)				
Pärandkultuuriobjekt (ala)	0	0	1 (Eiste-Reoküla sookuivendusobjekt, säilinud 50-90%)	1 (Eiste-Reoküla sookuivendusobjekt, säilinud 50-90%)	1 (Eiste-Reoküla sookuivendusobjekt, säilinud 50-90%)	1 (paemurd, säilinud 20-50%)	0	1 (Eiste-Reoküla sookuivendusobjekt, säilinud 50-90%)	
Pärandkultuuri objektid kokku (tk)	10	7	9	10	10	9	5	7	
Kinnistuomanike eelistus	6,42	5,15	5,10	5,35	5,04	5,59	5,65	5,42	
Elanikkonna tihedus (elanikke läbitavates 1x1 km ruutudes kokku/keskmise)	1	1	-1	-1	-1	1	1	1	
Elu- ja ühiskondlike hoonete puhvritesse (100 m) sekkumine	-1	1	-1	1	-1	1	1	1	
Elu- ja ühiskondlike hoonete arv 500 m trassikoridori servast	-1	1	-1	-1	-1	1	1	1	
Sotsiaalne taristu	0	0	0	0	0	0	0	0	
Turismiobjektide ja puhkealade, sh ranna- alade ning KAH- metsade paiknemine	1-	1	1	1	1	1	1	1	
Väärtuslik maastik (kulgemine, m)	1	-1	-2	-1	-1	2	-1	-1	
Pärandkultuuri objektid kokku	0	0	0	0	0	0	0	0	
Kinnistuomanike eelistus	2	-1	-1	1	-1	1	1	1	
KOKKU	2	2	-5	0	-4	7	4	4	

Tabel 14. Alternatiivide hindamise tulemused Saaremaa keskosas ja idarannikul (Paiküla-Mägi-Kurdla)

Kriteerium	Paiküla - Mägi-Kurdla 1-1 ³⁷	Paiküla - Mägi-Kurdla 2-1	Paiküla - Mägi-Kurdla 3-1 ³⁸	Paiküla - Mägi-Kurdla 4-1	Paiküla - Mägi-Kurdla 5-1 ³⁹	Paiküla - Mägi-Kurdla 6-1
Elanikkonna tihedus (elanikke läbitavates 1x1 km ruutudes kokku/keskmise)	462/6,5	515/6,9	466/6,4	413/6	82/1,2	123/1,9
Elu- ja ühiskondlike hoonete puhvritesse (100 m) sekkumine	8	17	21	12	1	1
Elu- ja ühiskondlike hoonete arv 500 m trassikoridori servast	94	124	116	86	42	55
Sotsiaalne taristu	Ei esine	Ei esine	Ei esine	Ei esine	Ei esine.	Ei esine.
Turismiobjektide ja puhkealade, sh ranna-alade ning KAH-metsade paiknemine	Ei esine	Ei esine	Ei esine	Ei esine	Kulgeb miljööväärtuslikust Paju-Kurdla külast 300 m kaugusel	Kulgeb miljööväärtuslikust Paju-Kurdla külast 300 m kaugusel
Väärtuslik maastik (kulgemine, m)	1272	4881	7490	3882	1060	1060
Pärandkultuuriobjekt (punkt)	1 (Liiva laadaplats, maastikul säilinud märgid)	1 (Liiva laadaplats, maastikul säilinud märgid)	1 (Liiva laadaplats, maastikul säilinud märgid)	1 (Liiva laadaplats, maastikul säilinud märgid)	1 (lüpsiplats, säilinud 50-90%)	2 (Ürtsi mägi, hävinud; Künka tuulik, säilinud 20-50%)

³⁷ Valdavalt sama, mis Paiküla-Veere 4-1

³⁸ Valdavalt sama, mis Paiküla-Veere 3-1

³⁹ Valdavalt sama, mis Paiküla-Veere 2-1

Pärandkultuuriobjekt (joon)	9 (turbaveoraudtee, maastikul säilinud märgid; talitee, säilinud alla 20%; Valjala-Võrsna vana tee, hästi säilinud; vana tee Jööri külla, säilinud 50-90%; raudteetamm, säilinud alla 20%; Tõnija-Veeriku autotee, hästi säilinud; raudteetamm, maastikul säilinud märgid; kaarditee, säilinud 20-50%; vankritee, säilinud 20-50%)	9 (turbaveoraudtee, maastikul säilinud märgid; talitee, säilinud alla 20%; Valjala-Võrsna vana tee, hästi säilinud; vana tee Jööri külla, säilinud 50-90%; raudteetamm, säilinud alla 20%; Tõnija-Veeriku autotee, hästi säilinud; raudteetamm, maastikul säilinud märgid; kaarditee, säilinud 20-50%; vankritee, säilinud 20-50%)	7 (turbaveoraudtee, maastikul säilinud märgid; talitee, säilinud alla 20%; Valjala-Võrsna vana tee, hästi säilinud; vana tee Jööri külla, säilinud 50-90%; raudteetamm, säilinud alla 20%; kiviaed, säilinud 20-50%; karjatänav, säilinud 50-90%)	7 (turbaveoraudtee, maastikul säilinud märgid; talitee, säilinud alla 20%; Valjala-Võrsna vana tee, hästi säilinud; vana tee Jööri külla, säilinud 50-90%; raudteetamm, säilinud alla 20%; kiviaed, säilinud 20-50%; karjatänav, säilinud 50-90%)	5 (karjatee, säilinud 20-50%; vankritee, säilinud 20-50%; raudteetamm, maastikul säilinud märgid; kaarditee, säilinud 20-50%; vankritee, säilinud 20-50%)	5 (turbaveoraudtee, maastikul säilinud märgid; talitee, säilinud alla 20%; raudteetamm, maastikul säilinud märgid; kaarditee, säilinud 20-50%; vankritee, säilinud 20-50%)
Pärandkultuuriobjekt (ala)	1 (Eiste-Reoküla sookuivendusobjekt, säilinud 50-90%)	1 (Eiste-Reoküla sookuivendusobjekt, säilinud 50-90%)	1 (Eiste-Reoküla sookuivendusobjekt, säilinud 50-90%)	1 (Eiste-Reoküla sookuivendusobjekt, säilinud 50-90%)	0	1 (Eiste-Reoküla sookuivendusobjekt, säilinud 50-90%)
Pärandkultuuri objektid kokku (tk)	11	11	9	9	6	8
Kinnistuomanike eelistus	5,89	5,70	5,68	5,69	5,71	5,55

Elanikkonna tihedus (elanikke läbitavates 1x1 km ruutudes kokku/keskmise)	-1	-1	-1	-1	1	1
Elu- ja ühiskondlike hoonete puhvritesse (100 m) sekkumine	1	-1	-1	1	1	1
Elu- ja ühiskondlike hoonete arv 500 m trassikoridori servast	1	-1	-1	1	1	1
Sotsiaalne taristu	0	0	0	0	0	0
Turismiobjektide ja puhkealade, sh ranna-alade ning KAH-metsade paiknemine	1	1	1	1	1	1
Väärtuslik maastik (kulgemine, m)	1	-1	-1	-1	1	1
Pärandkultuuri objektid kokku	0	0	0	0	0	0
Kinnistuomanike eelistus	1	1	1	1	1	1
KOKKU	4	-2	-2	2	6	6

Tabel 15. Suundade (Paiküla-Veere ja Paiküla-Mägi-Kurdla) kokkuvõte

	Paiküla - Veere 7-1	Paiküla - Mägi-Kurdla 5-1 VÕI 6-1
Elanikkonna tihedus (elanikke läbitavates 1x1 km ruutudes kokku/keskmine)	1	1
Elu- ja ühiskondlike hoonete puhvritesse (100 m) sekkumine	1	1
Elu- ja ühiskondlike hoonete arv 500 m trassikoridori servast	1	1
Sotsiaalne taristu	0	0
Turismiobjektide ja puhkealade, sh rannalade ning KAH-metsade paiknemine	1	1
Väärtuslik maastik (kulgemine, m)	2	1
Pärandkultuuri objektid kokku	0	0
Kinnistuomanike eelistus	1	1
	7	6

Kokkuvõtvalt, kõiki kriteeriume arvestades kujuneb esimeseks eelistuseks Paiküla-Veere suund ja alternatiiv 7-1 (väikseim negatiivne mõju pea kõikide kriteeriumide lõikes, v.a kinnistuomanike eelistus). Kuivõrd aga lõigul Saaremaalt mandrile langeb tugev eelistus alternatiivile, mis saab alguse Mägi-Kurdlast, tuleks koherentsuse huvides eelistada Paiküla-Mägi-Kurdla suunda ja alternatiive 5-1 või 6-1. Seejuures ei erine punktide koondsumma oluliselt Paiküla-Veere suunast (eristavaks faktoriks on kulgemine väärtuslikul maastikul).

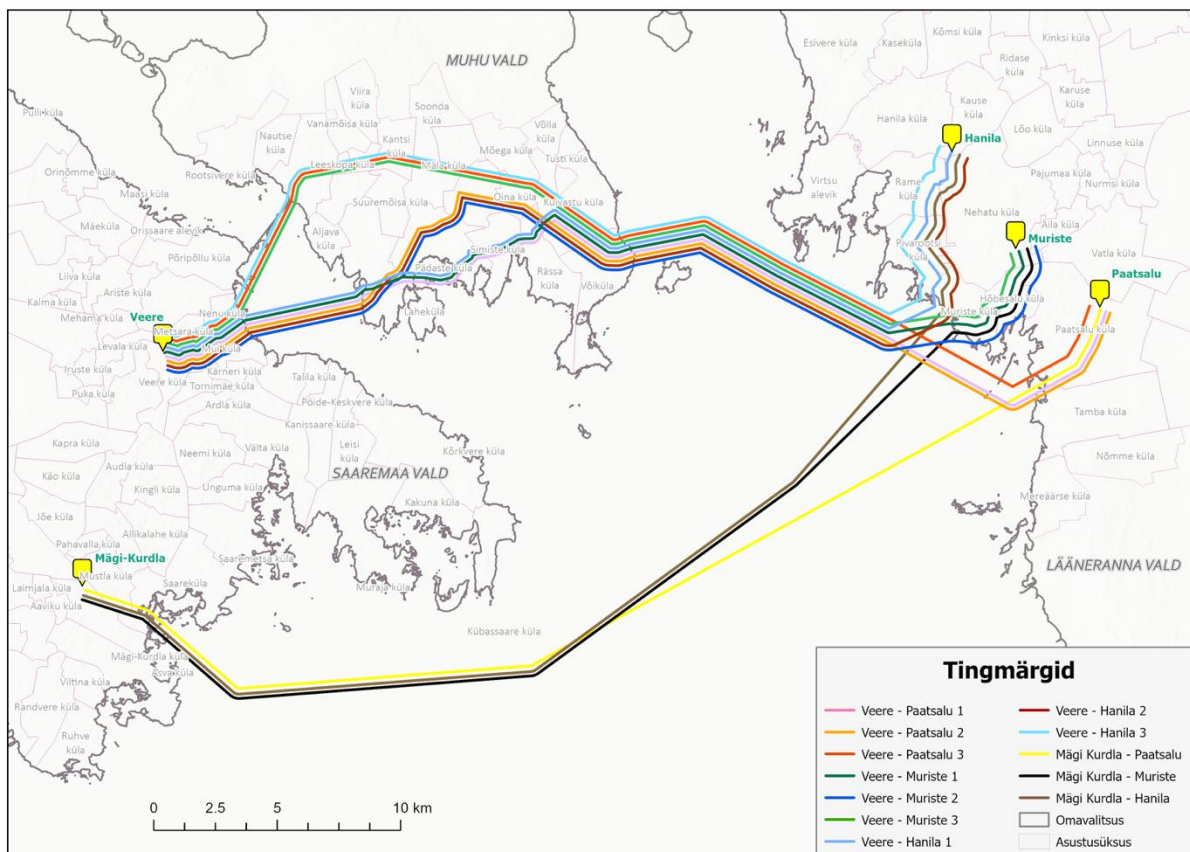
2.4 Saaremaalt mandrile

Lõik Saaremaalt mandrile erineb ülejäänutest, kuna seal on läbivalt kasutusel merekaabel (pikemalt Muhu saarel kulgevate alternatiivide puhul ka maakaabel). Seega tuleb arvestada, et kaugemale ulatuv visuaalne mõju on võrreldes õhuliiniga märksa väiksem (merekaabel ei ole meres üldse nähtav, maa peal on tarvis 12 m laiust trassikoridori, millelt on eemaldatud kõrghaljastus).

Kokku on lõigul määratletud 12 võimalikku alternatiivi (Joonis 4). Seejuures algab osa alternatiive Veerelt (kulgevad üle Muhu saare) ja osa Mägi-Kurdlast (ei kulge üle Muhu saare), suubudes kas Hanilasse, Muristesse või Paatsallu (nendes asukohtades läheb merekaabel üle õhuliiniks).

Planeeritavate trasside pikkused varieeruvad 40 kilomeetrist (Veere-Muriste 1) kuni 46,8 kilomeetrini (Mägi-Kurdla-Paatsalu).

Sarnaselt Saaremaa keskosa ja idarannikuga iseloomustab ka selle lõigu asustust hoonete hõre paiknemine. Keskmine asustustihedus jääb vahemikku 0,3–4,3 inimest km² kohta.

Joonis 4. Trassialternatiivid lõigul Saaremaalt mandrile

Võttes aluseks alapeatükis 1.2 määratletud kriteeriumid, hinnati iga trassialternatiivi, võrreldes neid omavahel (Tabel 17 ja Tabel 18).

Elanikkonna tiheduse vaates eristuvad Veere-Paatsalu 1 ja 3, Veere-Muriste 1 ja 3 ning Veere-Hanila 1 ja 3, kus tihedus on ülejäänutest u 4 korda suurem. Antud piirkonnas on elanikkonna tihedus diferentseeritav isegi kolmeastmeliselt – kuni üks inimene km² kohta andis nõrga eelistuse (1), kuni 2,6 inimest km² kohta vähese eelistuse (-1), seal edasi oli tegemist mitte-eelistatud alternatiiviga (-2). Elu- ja ühiskondlike hoonete puhvritesse sekkumine ja hoonete arv 500 m kaugusel trassikoridori servast peegeldavad sama mustrit.

Sotsiaalse infrastruktuuri kriteerium alternatiive omavahel ei erista. Turismiobjektide vaates ei jää samuti ükski objekt trassi potentsiaalsesse koridori. Samas jääb Pädaste mõis alternatiividest Veere-Paatsalu 1, Veere-Muriste 1 ja Veere-Hanila 1 u 300 m kaugusele.

Väärtusliku maastiku vaates on eristuvad alternatiivid Veere-Muriste 3, Veere-Hanila 3, Veere-Hanila 1, Veere-Muriste 1 ja Veere-Paatsalu 3 – nende puhul kulgeks kaabel enam kui 9 km ulatuses väärtuslikul maastikul.

Kinnistuomanike eelistuse kriteeriumist (Tabel 16) ilmneb selge eelistus kasutada täies ulatuses merekaablit algusega Mägi-Kurdlast. Ülejäänud alternatiive on sarnaselt eelmistele lõikudele peetud kõige sagedamini kõige ebasobivaimaks. Tulemused langetavad suures osas kokku ka teiste kriteeriumide hinnangutega.

Avatud vastustest (117) ilmneb, et enim on välja toodud Pädaste lahte, kuhu ei tohiks trassiga minna:

- *Pädaste laht, mis on Eesti ilusaim laht. Siin ei tohi isegi paadile ujuvsilda teha.*

Lisaks on nimetatud mitmeid loodusväärtusi, mille toimimist ei tohiks segada.

Tabel 16. Alternatiivide eelistuste osakaalud kinnistuomanike küsitluse alusel (n=242)

Eelistus	Mägi-Kurdla - Paatsalu	Mägi-Kurdla - Muriste	Mägi-Kurdla - Hanila	Veere - Paatsalu 1	Veere - Paatsalu 2	Veere - Paatsalu 3	Veere - Muriste 1	Veere - Muriste 2	Veere - Muriste 3	Veere - Hanila 1	Veere - Hanila 2	Veere - Hanila 3
1	57%	42%	38%	12%	14%	16%	8%	9%	12%	7%	8%	12%
2	2%	7%	3%	4%	4%	4%	1%	2%	4%	3%	2%	4%
3	4%	2%	6%	4%	4%	3%	3%	3%	2%	2%	4%	2%
4	2%	2%	2%	3%	2%	4%	3%	4%	3%	4%	2%	5%
5	2%	1%	2%	2%	3%	5%	3%	2%	4%	5%	6%	4%
6	3%	5%	5%	7%	7%	9%	9%	8%	11%	7%	7%	8%
7	2%	2%	1%	3%	5%	2%	4%	5%	2%	2%	2%	2%
8	2%	1%	2%	2%	3%	2%	3%	4%	3%	3%	7%	1%
9	2%	0%	1%	3%	4%	2%	5%	5%	3%	2%	5%	4%
10	2%	2%	2%	4%	2%	5%	2%	3%	5%	5%	4%	4%
11	1%	3%	2%	5%	7%	5%	6%	7%	5%	5%	6%	3%
12	21%	32%	34%	53%	43%	43%	53%	48%	47%	53%	46%	52%
Keskmine	8,57	7,22	6,97	4,21	4,81	5,05	3,80	4,07	4,53	3,85	4,17	4,39

Tabel 17. Alternatiivide hindamise tulemused lõigul Saaremaalt mandrile (Mägi-Kurdla-Paatsalu ja Veere-Paatsalu)

Kriteerium	Mägi-Kurdla - Paatsalu	Mägi-Kurdla - Muriste	Mägi-Kurdla - Hanila	Veere - Paatsalu 1 ⁴⁰	Veere - Paatsalu 2 ⁴¹	Veere - Paatsalu 3 ⁴²
Elanikkonna tihedus (elanikke läbitavates 1x1 km ruutudes kokku/keskmise)	9/0,8	3/0,3	14/1	111/4,1	81/2,6	145/4,5
Elu- ja ühiskondlike hoonete puhvritesse (100 m) sekkumine	0	1	8	15	3	8
Elu- ja ühiskondlike hoonete arv 500 m trassikoridori servast	10	19	62	92	54	110
Sotsiaalne taristu	Ei esine	Ei esine	Ei esine	Ei esine	Ei esine	Ei esine

⁴⁰ Kulgeb Muhu saare mandripoolses küljes olemasolevas 110 kV koridoris.

⁴¹ Kulgeb Muhu saarel pooles ulatuses olemasolevas 110 kV koridoris.

⁴² Kulgeb Muhu saarel suures osas olemasolevas 110 kV koridoris.

Turismiobjektide ja puhkealade, sh ranna-alade ning KAH-metsade paiknemine	Ei esine	Ei esine	Ei esine	Merekaabel kulgeb Muhus planeeritava supelranna alal. Pädaste mõis paikneb maakaabli koridorist u 300 m kaugusel	Ei esine	Ei esine
Väärtuslik maastik (kulgemine, m)	2470	5359	4430	7538	6218	8805
Pärandkultuuriobjekt (punkt)	0	0	0	2 (Järsusilla lautrikoht, hästi säilinud; Värava väljavahikoht, maastikul säilinud märgid)	0	1 (spordiplats, maastikul säilinud märgid)
Pärandkultuuriobjekt (joon)	0	0	1 (külatännav, säilinud 50-90%)	1 (raudteetamm, säilinud 50-90%)	1 (raudteetamm, säilinud 50-90%)	1 (raudteetamm, säilinud 50-90%)
Pärandkultuuriobjekt (ala)	0	0	0	0	1 (Tikaaru mets, hästi säilinud)	0
Pärandkultuuri objektid kokku (tk)	0	0	1	3	2	1
Kinnistuomanike eelistus	8,57	7,22	6,97	4,21	4,81	5,05
Elanikkonna tihedus (elanikke läbitavates 1x1 km ruutudes kokku/keskmine)	1	1	1	-2	-1	-2
Elu- ja ühiskondlike hoonete puhvritesse (100 m) sekkumine	1	1	-1	-2	1	-1
Elu- ja ühiskondlike hoonete arv 500 m trassikoridori servast	1	1	-1	-1	-1	-2
Sotsiaalne taristu	0	0	0	0	0	0
Turismiobjektide ja puhkealade, sh ranna-alade ning KAH-metsade paiknemine	0	0	0	0	0	0
Väärtuslik maastik (kulgemine, m)	1	-1	-1	-1	-1	-2
Pärandkultuuri objektid kokku	1	1	1	1	-1	1
Kinnistuomanike eelistus	2	2	2	-1	1	1
KOKKU	7	5	1	-6	-2	-5

Tabel 18. Alternatiivide hindamise tulemused lõigul Saaremaalt mandrile (Veere-Muriste ja Veere-Hanila)

Kriteerium	Veere - Muriste 1 ⁴³	Veere - Muriste 2 ⁴⁴	Veere - Muriste 3 ⁴⁵	Veere - Hanila 1 ⁴⁶	Veere - Hanila 2 ⁴⁷	Veere - Hanila 3 ⁴⁸
Elanikkonna tihedus (elanikke läbitavates 1x1 km ruutudes kokku/keskmise)	105/4	75/2,5	139/4,5	115/3,9	86/2,5	150/4,3
Elu- ja ühiskondlike hoonete puhvritesse (100 m) sekkumine	16	4	9	23	11	16
Elu- ja ühiskondlike hoonete arv 500 m trassikoridori servast	101	63	119	144	106	162
Sotsiaalne taristu	Ei esine	Ei esine	Ei esine	Ei esine	Ei esine	Ei esine
Turismiobjektide ja puhkealade, sh ranna-alade ning KAH-metsade paiknemine	Merekaabel kulgeb Muhus planeeritava supelranna alal. Pädaste mõis paikneb maakaabli koridorist u 300 m kaugusel	Ei esine	Ei esine	Merekaabel kulgeb Muhus planeeritava supelranna alal. Pädaste mõis paikneb maakaabli koridorist u 300 m kaugusel	Ei esine	Ei esine
Väärtuslik maastik (kulgemine, m)	9863	7572	12055	9063	7725	10070
Pärandkultuuriobjekt (punkt)	2 (Järsusilla lautrikoht, hästi säilinud; Värava väljavahikoht, maastikul säilinud märgid)	0	1 (spordiplats, maastikul säilinud märgid)	2 (Järsusilla lautrikoht, hästi säilinud; Värava väljavahikoht, maastikul säilinud märgid)	0	1 (spordiplats, maastikul säilinud märgid)
Pärandkultuuriobjekt (joon)	1 (raudteetamm, säilinud 50-90%)	1 (raudteetamm, säilinud 50-90%)	1 (raudteetamm, säilinud 50-90%)	2 (raudteetamm, säilinud 50-90%; külatänav, säilinud 50-90%)	2 (raudteetamm, säilinud 50-90%; külatänav, säilinud 50-90%)	2 (raudteetamm, säilinud 50-90%; külatänav, säilinud 50-90%)
Pärandkultuuriobjekt (ala)	0	1 (Tikaaru mets, hästi säilinud)	0	0	1 (Tikaaru mets, hästi säilinud)	0
Pärandkultuuri objektid kokku (tk)	3	2	2	4	3	3
Kinnistuomanike eelistus	3,80	4,07	4,53	3,85	4,17	4,39

⁴³ Kulgeb Muhu saare mandripoolses küljes olemasolevas 110 kV koridoris.

⁴⁴ Kulgeb Muhu saarel pooles ulatuses olemasolevas 110 kV koridoris.

⁴⁵ Kulgeb Muhu saarel suures osas olemasolevas 110 kV koridoris.

⁴⁶ Kulgeb Muhu saare mandripoolses küljes olemasolevas 110 kV koridoris.

⁴⁷ Kulgeb Muhu saarel pooles ulatuses olemasolevas 110 kV koridoris.

⁴⁸ Kulgeb Muhu saarel suures osas olemasolevas 110 kV koridoris.

Elanikkonna tihedus (elanikke läbitavates 1x1 km ruutudes kokku/keskmise)	-2	-1	-2	-2	-1	-2
Elu- ja ühiskondlike hoonete puhvritesse (100 m) sekkumine	-2	1	-1	-2	-1	-2
Elu- ja ühiskondlike hoonete arv 500 m trassikoridori servast	-2	-1	-2	-2	-2	-2
Sotsiaalne taristu	0	0	0	0	0	0
Turismiobjektide ja puhkealade, sh ranna-alade ning KAH-metsade paiknemine	0	0	0	0	0	0
Väärtuslik maastik (kulgemine, m)	-2	-1	-2	-2	-1	-2
Pärandkultuuri objektid kokku	1	-1	1	1	1	1
Kinnistuomanike eelistus	-2	-1	-1	-2	-1	-1
KOKKU	-9	-4	-7	-9	-5	-8

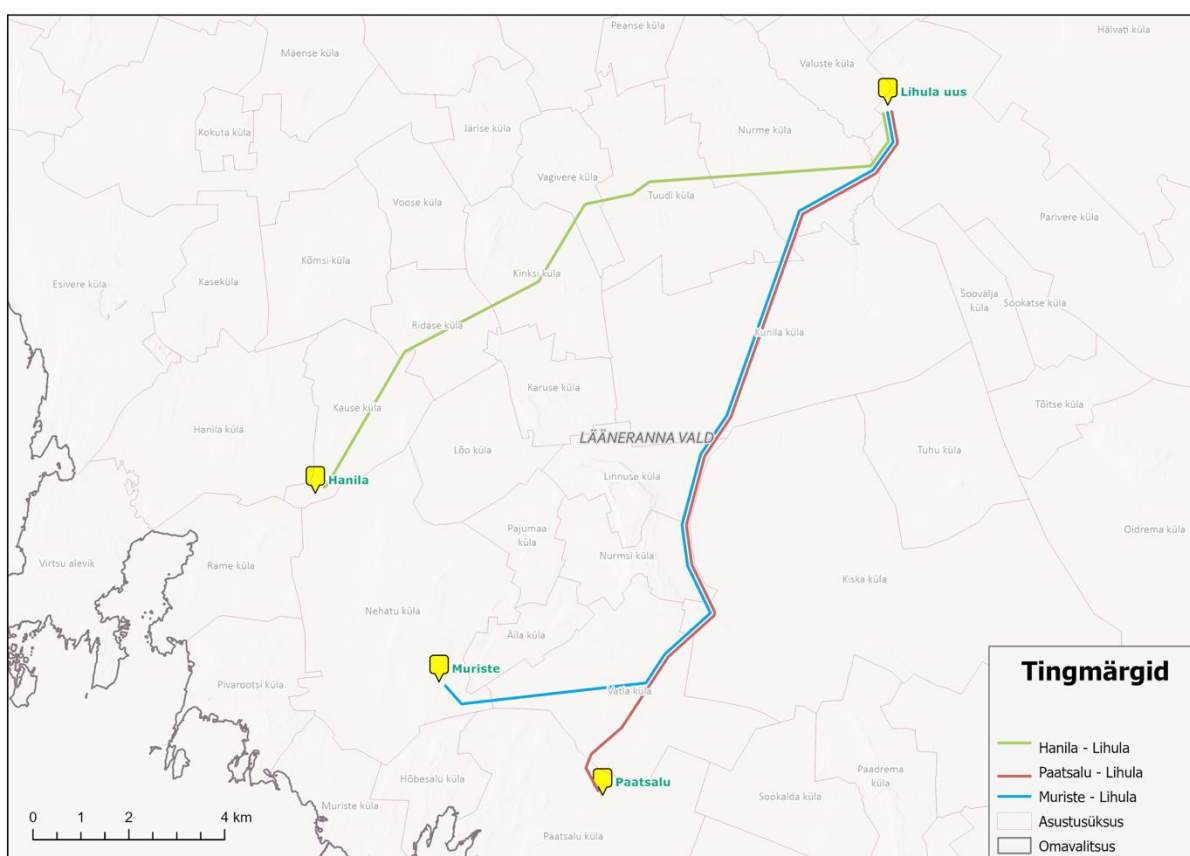
Kokkuvõtvalt, selgelt on eelistatud alternatiivid, mis ei kulge üle Muhu saare. Kõrgeima punktiskooriga on alternatiiv Mägi-Kurdla-Paatsalu, mis on ühtlasi ka elanike eelistus.

2.5 Mandri läänerannik-Lihula

Mandri lääneranniku alternatiivid algavad ranniku alajaamast, kuhu suubub merekaabel, minnes sealt edasi õhuliiniks. Kokku on tulenevalt merekaabli suubumiskohast määratletud 3 alternatiivi – Hanilast, Paatsalust ja Muristest (Joonis 5). Seejuures on Hanilast alguse saav liin eraldiseisev, Muristest ja Paatsalust algavad liinid kulgevad suures osas samas koridoris, üksnes alguskoht on erinev.

Planeeritavate trasside pikkused on kõik samas suurusjärgus (15–18 km), Hanilast algav alternatiiv on teistest pisut lühem.

Piirkonda iseloomustab hajusalt paiknev hõre asustus. Muristest ja Paatsalust algavad alternatiivid kulgevad suures osas peaaegu inimtühjal alal. Hanilast algav alternatiiv läbib rohkem asustust.

Joonis 5. Trassialternatiivid lõigul mandri läänerannik-Lihula

Võttes aluseks alapeatükis 1.2 määratletud kriteeriumid, hinnati iga trassialternatiivi, võrreldes neid omavahel (Tabel 20).

Olemuslikult on kõik alternatiivid omavahel sarnased, olulisi eristavaid faktoreid ei esine. Üksnes elu- ja ühiskondlike hoonete arv on Hanilast algaval alternatiivil kolm korda kõrgem. Sellest lähtuvalt omistati sellele alternatiivile hinnang „vähe-eelistatud“ (-1). Absoluutnumbrid on samas väikesed (vastavalt 10 ja 29).

Muid objekte (sotsiaalsed infrastruktuuri, väärtuslikul maastikul paiknemist jms) ei esine. Hanilast algaval alternatiivil on väike puutumus omavalitsuse üldplaneeringus määratletud Kinksi väärtusliku külasüdamega.

Kinnistuomanike eelistuse kriteeriumist (Tabel 19) ilmneb, et eelistatuim on Hanilast alguse saav alternatiiv. Muriste alguspunktiga alternatiiv on kõige vähem eelistatud. Vahed ei ole samas suured.

Avatud vastustest (44) ilmneb üldine vastumeelsus trassidele, samuti loetletakse erinevaid väärtusi (Vatla mõis, Tuhu raba, metsa raadamine trassi all).

Tabel 19. Alternatiivide eelistuste osakaalud kinnistuomanike küsitluse alusel (n=104)

Eelistus	Muriste - Lihula	Paatsalu - Lihula	Hanila - Lihula 2
1	19%	30%	55%
2	31%	19%	9%
3	50%	51%	37%
Keskmine	1,69	1,79	2,18

Kokkuvõtvalt, ühtegi konkreetset eelistust välja tuua võimalik ei ole. Kuna aga eelmisel lõigul kujunes eelistatuks alternatiiv, mis lõppes Paatsalus, tuleks liini koherentsuse huvides eelistada alternatiivi Paatsalu-Lihula.

Tabel 20. Alternatiivide hindamise tulemused lõigul mandri läänerannik-Lihula

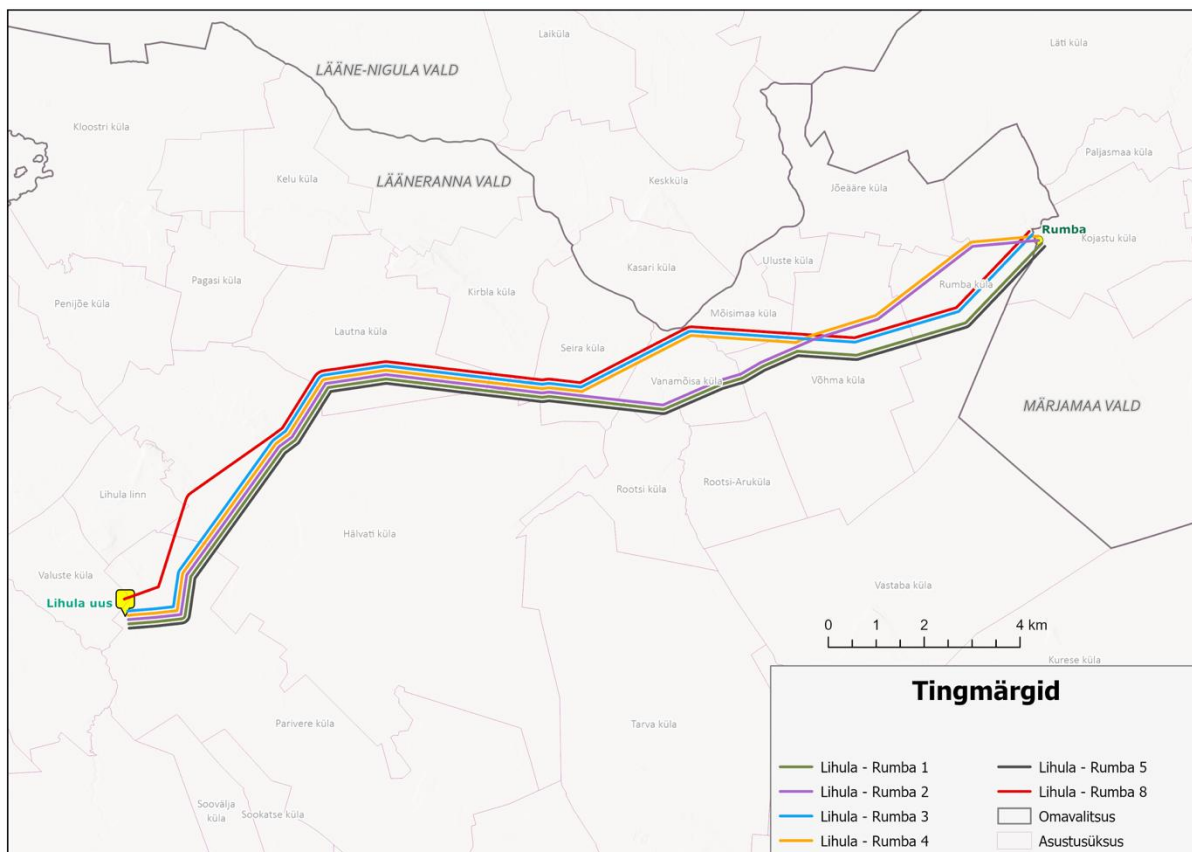
Kriteerium	Muriste - Lihula	Paatsalu - Lihula	Hanila - Lihula 2
Elanikkonna tihedus (elanikke läbitavates 1x1 km ruutudes kokku/keskmine)	32/1,2	30/1,2	25/1
Elu- ja ühiskondlike hoonete puhvritesse (100 m) sekkumine	1	1	3
Elu- ja ühiskondlike hoonete arv 500 m trassikoridori servast	10	10	29
Sotsiaalne taristu	Ei esine	Ei esine	Ei esine
Turismiobjektide ja puhkealade, sh ranna-alade ning KAH-metsade paiknemine	Ei esine	Ei esine	Ei esine. Väike puutumus on ÜP-s määratletud väärtusliku külasüdamega (Kinksi). Olemasolevad 110 kV liinid kulgevad sellele veel lähemal
Väärtuslik maastik (kulgemine, m)	0	0	0
Pärandkultuuriobjekt (punkt)	0	0	0
Pärandkultuuriobjekt (joon)	0	0	1 (kitsarööpmelise raudtee tamm, säilinud alla 20%; puutumus sama objektiga kahes kohas)
Pärandkultuuriobjekt (ala)	0	0	0
Pärandkultuuri objektid kokku (tk)	0	0	1

Kinnistuomanike eelistus	1,7	1,8	2,2
Elanikkonna tihedus (elanikke läbitavates 1x1 km ruutudes kokku/keskmine)	0	0	0
Elu- ja ühiskondlike hoonete puhvritesse (100 m) sekkumine	0	0	0
Elu- ja ühiskondlike hoonete arv 500 m trassikoridori servast	1	1	-1
Sotsiaalne taristu	0	0	0
Turismiobjektide ja puhkealade, sh ranna-alade ning KAH-metsade paiknemine	0	0	0
Väärtuslik maastik (kulgemine, m)	0	0	0
Pärandkultuuri objektid kokku	0	0	0
Kinnistuomanike eelistus	-1	-1	1
KOKKU	0	0	0

2.6 Lihula-Rumba

Lihula-Rumba lõigul on määratletud 6 alternatiivi (Joonis 6). Olemuslikult on tegemist üsna sarnaste trassidega (sarnane pikkus – 22 km, sarnane läbitav keskkond), mille peamised erinevused seisnevad lõikude omavahelises kombineerimises. Samuti kasutatakse osaliselt, mõne alternatiivi puhul aga enamjaolt olemasolevat 110 kV koridori.

Läbitava piirkonna mõttes on tegemist hajaasustusega, kus tihedam asustus on koondunud Lihulasse ja selle ümbrusesse. Samuti on tihedama asustusega Vanamõisa küla, mille ümbert visandatud alternatiivid kulgevad. Rumba küla on hajusalt asustatud ala.

Joonis 6. Trassialternatiivid lõigul Lihula-Rumba

Võttes aluseks alapeatükis 1.2 määratletud kriteeriumid, hinnati iga trassialternatiivi, võrreldes neid omavahel (Tabel 22).

Kriteeriumide lõikes eristavaid faktoreid esile ei kerkinud. Alternatiivide läbitav keskkond ei erine elanikkonna tiheduse, elu- ja ühiskondlike hoonete puhvritesse sekkumise, trassist 500 m kaugusel asuvate hoonete arvu jms poolest. Seetõttu eelistus nende kriteeriumide lõikes puudub.

Kinnistuomanike eelistuse kriteeriumi (Tabel 21) arvesse võtmisel on piirangud – nimelt on vastanud väga vähe, mistõttu ei saa tulemusi ainsaks eristavaks faktoriks pidada. Samuti ei ole erinevused eelistuste vahel eriti suured.

Avatud vastustes (8) on välja toodud mõned üksikud objektid, nagu näiteks Budbergi hauakamber/surnuaed (kajastub ka pärandkultuuri punktobjektide ülevaates). Samuti soovitakse metsamassiivide säilitamist.

Tabel 21. Alternatiivide eelistuste osakaalud kinnistuomanike küsitluse alusel (n=30)

Eelistus	Lihula - Rumba 1-1	Lihula - Rumba 2-1	Lihula - Rumba 3-1	Lihula - Rumba 4-1	Lihula - Rumba 5-1	Lihula - Rumba 8-1
1	20%	23%	17%	17%	33%	30%
2	23%	3%	17%	7%	7%	3%
3	3%	13%	10%	13%	7%	7%
4	7%	17%	3%	13%	7%	7%
5	10%	7%	13%	3%	3%	0%
6	37%	37%	40%	47%	43%	53%
Keskmine	3,27	3,10	3,00	2,80	3,30	2,97

Kokkuvõtvalt, selgelt eelistatud alternatiivi lõigul Lihula-Rumba välja ei kujunenud. Ainsaks eristavaks faktoriks oli kinnistuomanike eelistus, mille aluseks võiks kasutada alternatiive Lihula-Rumba 1-1, 2-1 või 5-1. Kui soovida maksimaalselt ära kasutada olemasolevat koridori, tuleks eelistada alternatiivi Lihula-Rumba 2-1.

Tabel 22. Alternatiivide hindamise tulemused lõigul Lihula-Rumba

Kriteerium	Lihula - Rumba 1-1 ⁴⁹	Lihula - Rumba 2-1 ⁵⁰	Lihula - Rumba 3-1	Lihula - Rumba 4-1 ⁵¹	Lihula - Rumba 5-1 ⁵²	Lihula - Rumba 8-1
Elanikkonna tihedus (elanikke läbitavates 1x1 km ruutudes kokku/keskmise)	76/2,2	75/2,4	69/2,3	70/2,4	76/2,2	70/2,2
Elu- ja ühiskondlike hoonete puhvritesse (100 m) sekkumine	5	5	1	3	5	1
Elu- ja ühiskondlike hoonete arv 500 m trassikoridori servast	36	39	36	42	36	42
Sotsiaalne taristu	Ei esine. Lihula linn jääb trassist u 1 km kaugusele, kus on mitmeid asutusi. Samuti kulgeb ÜP-ga määratud väärtuslikust külasüdamest (Vanamõisa) u 400 m kaugusel, kuid sealt kulgeb ka praegu 110 kV liin	Ei esine. Lihula linn jääb trassist u 1 km kaugusele, kus on mitmeid asutusi. Samuti kulgeb ÜP-ga määratud väärtuslikust külasüdamest (Vanamõisa) u 400 m kaugusel, kuid sealt kulgeb ka praegu 110 kV liin	Ei esine. Lihula linn jääb trassist u 1 km kaugusele, kus on mitmeid asutusi. Samuti kulgeb ÜP-ga määratud väärtuslikust külasüdamest (Vanamõisa) u 400 m kaugusel	Ei esine. Lihula linn jääb trassist u 1 km kaugusele, kus on mitmeid asutusi. Samuti kulgeb ÜP-ga määratud väärtuslikust külasüdamest (Vanamõisa) u 400 m kaugusel	Ei esine. Lihula linn jääb trassist u 1 km kaugusele, kus on mitmeid asutusi. Samuti kulgeb ÜP-ga määratud väärtuslikust külasüdamest (Vanamõisa) u 400 m kaugusel, kuid sealt kulgeb ka praegu 110 kV liin	Ei esine. Lihula linn jääb trassist u 1 km kaugusele, kus on mitmeid asutusi. Samuti kulgeb ÜP-ga määratud väärtuslikust külasüdamest (Vanamõisa) u 400 m kaugusel
Turismiobjektide ja puhkealade, sh ranna-alade ning KAH-metsade paiknemine	Ei esine	Ei esine	Ei esine	Ei esine	Ei esine	Ei esine
Väärtuslik maastik (kulgemine, m)	0	0	0	0	0	0
Pärandkultuuriobjekt (punkt)	2 (Budbergide surnuaed, säilinud alla 20%; Vanamõisa sepikoja vare, säilinud alla 20%)	1 (Budbergide surnuaed, säilinud alla 20%)	0	0	2 (Budbergide surnuaed, säilinud alla 20%; Vanamõisa sepikoja vare, säilinud alla 20%)	0

⁴⁹ Ligikaudu pooles osas olemasolev 110 kV koridor

⁵⁰ Enamjaolt olemasolev 110 kV koridor

⁵¹ Osaliselt olemasolev 110 kV koridor

⁵² Osaliselt olemasolev 110 kV koridor

Pärandkultuuriobjekt (joon)	1 (kitsarööpmelise raudtee tamm, säilinud alla 20%; puutumus sama objektiga kolmes kohas)	1 (kitsarööpmelise raudtee tamm, säilinud alla 20%; puutumus sama objektiga kolmes kohas)	2 (kitsarööpmelise raudtee tamm, säilinud alla 20%; puutumus sama objektiga kolmes kohas; Asunduse tee, hästi säilinud)	2 (kitsarööpmelise raudtee tamm, säilinud alla 20%; puutumus sama objektiga kolmes kohas; Asunduse tee, hästi säilinud)	1 (kitsarööpmelise raudtee tamm, säilinud alla 20%; puutumus sama objektiga kolmes kohas)	2 (kitsarööpmelise raudtee tamm, säilinud alla 20%; puutumus sama objektiga kolmes kohas; Asunduse tee, hästi säilinud)
Pärandkultuuriobjekt (ala)	0	0	0	0	0	0
Pärandkultuuri objektid kokku (tk)	3	2	2	2	3	2
Kinnistuomanike eelistus	3,27	3,10	3,00	2,80	3,30	2,97

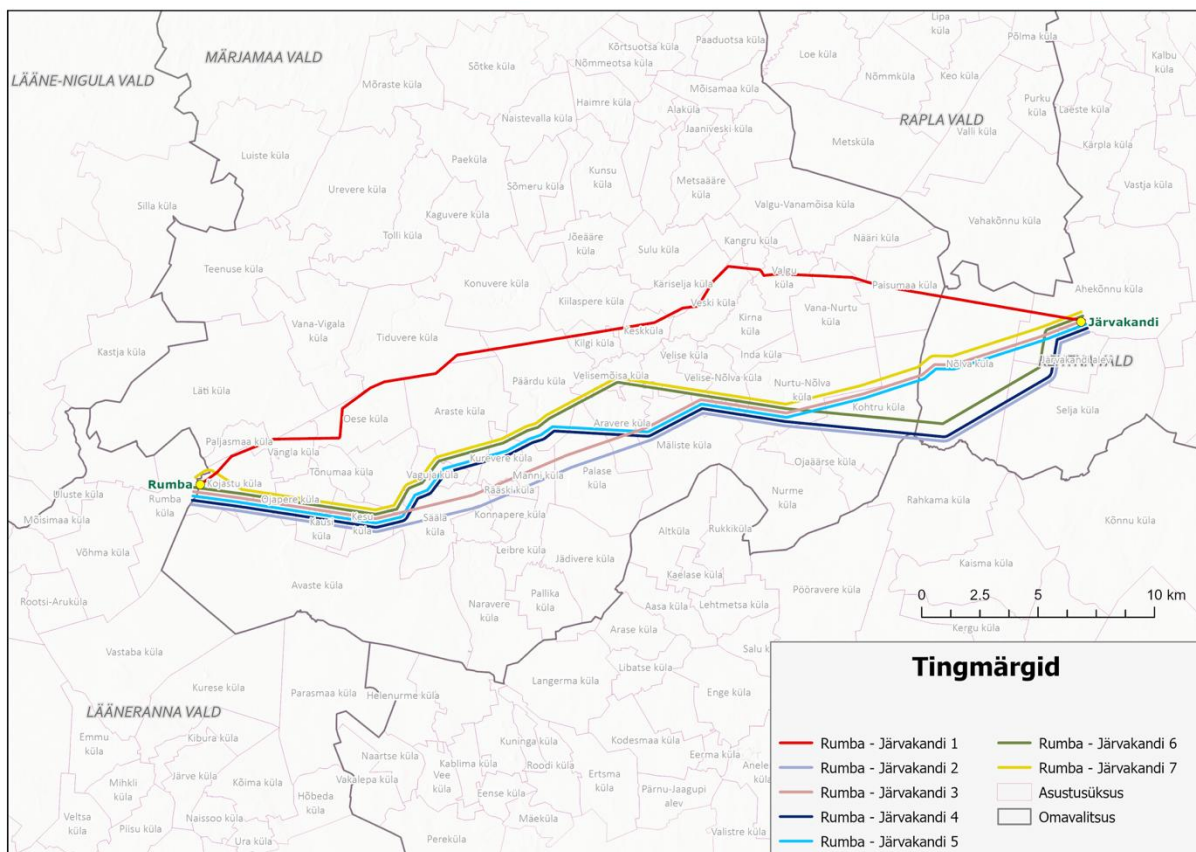
Elanikkonna tihedus (elanikke läbitavates 1x1 km ruutudes kokku/keskmine)	0	0	0	0	0	0
Elu- ja ühiskondlike hoonete puhvritesse (100 m) sekkumine	0	0	0	0	0	0
Elu- ja ühiskondlike hoonete arv 500 m trassikoridori servast	0	0	0	0	0	0
Sotsiaalne taristu	0	0	0	0	0	0
Turismiobjektide ja puhkealade, sh ranna-alade ning KAH-metsade paiknemine	0	0	0	0	0	0
Väärtuslik maastik (kulgemine, m)	0	0	0	0	0	0
Pärandkultuuri objektid kokku	0	0	0	0	0	0
Kinnistuomanike eelistus	1,00	1,00	-1,00	-1,00	1,00	-1,00

KOKKU	1	1	-1	-1	1	-1
--------------	----------	----------	-----------	-----------	----------	-----------

2.7 Rumba-Järvakandi

Lõigul Rumba-Järvakandi on määratletud 7 alternatiivi, millest 6 paiknevad samal üsna kitsal alal ja üks (see, mis kasutab enamjaolt olemasolevat koridori) asub teistest mõnevõrra eraldi (Joonis 7). Pikkuselt on alternatiivid sarnased, varieerudes vahemikus 40–42 km.

Asustustrahvilt on tegemist hajaasustusega, kus elanikke on tihedamalt Järvakandi ümbruses. Siiski ei paikne ükski alternatiiv suisa inimtühjal alal – majadekomplekse leidub kõikjal külades.

Joonis 7. Trassialternatiivid lõigul Rumba-Järvakandi

Võttes aluseks alapeatükis 1.2 määratletud kriteeriumid, hinnati iga trassialternatiivi, võrreldes neid omavahel (Tabel 24).

Elanikkonna tiheduse kriteeriumi vaates eristub teistest alternatiiv Rumba-Järvakandi 1, mis paikneb enamjaolt olemasolevas trassikoridoris, kulgedes ligemale 2 korda tihedamalt asustatud piirkonnas. Seetõttu on sellele alternatiivile omistatud hinnang „vähe-eelistatud“ (-1). Ülejäänud alternatiivid kulgevad enam kui kaks korda hõredama asustustihedusega piirkonnas, mistõttu need on nõrgalt eelistatud (1).

Elu- ja ühiskondlike hoonete puhvritesse sekkumise vaates on häirivamad alternatiivid Rumba-Järvakandi 1, 2 ja 3 (elu- ja ühiskondlikke hooneid on ligi kaks korda rohkem). Samas 500 m kaugusel alternatiividest on hoonete arv enam-vähem sama.

Sotsiaalse taristu ja turismiobjektide kriteeriumid alternatiivide vahel erinevusi välja tuua ei võimalda.

Eristavaks on veel väärtuslikul maastikul kulgemise kriteerium. Selle raames on vahed kolmekordsed – ühest kilomeetrist kolmeni.

Kinnistuomanike eelistuse kriteeriumist (Tabel 23) ilmneb selge olemasoleva koridori eelistamine, mis on ootuspärane. Samas ei lange see kokku teiste kriteeriumide alusel kujunenud eelistustega. Põhjuseks on suurem asustustihedus ja kulgemine väärtuslikul maastikul. Samas tuleb arvestada, et trass on selles piirkonnas juba olemas – koridori laiendamine võib olla väiksem häiring kui täiesti uue rajamine.

Avatud vastustes (92) tuuakse välja mitmesuguseid objekte, mille mõjutamist soovitakse vältida. Seejuures käivad soovid mõnikord ka üksteisele risti vastu:

- *Õhuliini nr 1 laiendamine läbib (või on vahetus läheduses) looduskaitsealasid ja kaitsvatate liikide elupaiku.*
- *Päärdu-Araste kruusatee on vana külatee, mis võiks säilida tänasel kujul. Seal piirkonnas on vanad talukohad, kuhu on hakanud inimesed tagasi tulema ning taastama talukohti. Seetõttu kujuneb Vaguja ja Araste küladest peagi külad, kus on elu. Seega soovime, et see liin käiks mööda punast koridori ehk Araste ja Vaguja külast kaugemalt, kus reaalselt talukohti ja külaelu ei ole.*
- *Alternatiivid 4,5,6,7 lõigul mis läbivad Araste, Kurevere ja Päärdu külasid võiks olemata olla. Ümbruskonnas on puha lagedad põllumaad ja see ainuke metsatukk (Araste-Kurevere külas) kaitseb pisutki tuulte eest, muidu jääks täiesti tormide meeleväljalda /.../*

Tabel 23. Alternatiivide eelistuste osakaalud kinnistuomanike küsitluse alusel (n=208)

Eelistus	Rumba - Järvakandi 1	Rumba - Järvakandi 2	Rumba - Järvakandi 3	Rumba - Järvakandi 4	Rumba - Järvakandi 5	Rumba - Järvakandi 6	Rumba - Järvakandi 7
1	51%	18%	10%	16%	11%	8%	9%
2	2%	16%	5%	9%	7%	7%	8%
3	1%	8%	14%	8%	9%	12%	9%
4	5%	12%	14%	14%	17%	9%	12%
5	3%	6%	7%	9%	13%	12%	7%
6	1%	5%	13%	9%	9%	13%	10%
7	36%	35%	37%	36%	35%	40%	47%
Keskmine	4,46	3,73	3,13	3,39	3,22	2,94	2,85

Kokkuvõtvalt, kriteeriumide punktisummade alusel kujuneb eelistuseks kas Rumba-Järvakandi 5 või 7. Eristavateks teguriteks on kõige lühemalt väärtuslikul maastikul kulgemine, samuti suhteliselt väike asustustihedus ja puutumus elu- ning ühiskondlike hoonetega. Kinnistuomanikud samas neid alternatiive esimese eelistusena esile ei tõsta.

Teisalt on vahed teiste alternatiividega väikesed. Seega võib kaaluda ka muude trasside kasutamist, kui mõnes teises valdkonnas peaks vastav vajadus ilmnema.

Tabel 24. Alternatiivide hindamise tulemused lõigul Rumba-Järvakandi

Kriteerium	Rumba - Järvakandi 1 ⁵³	Rumba - Järvakandi 2	Rumba - Järvakandi 3	Rumba - Järvakandi 4	Rumba - Järvakandi 5	Rumba - Järvakandi 6	Rumba - Järvakandi 7
Elanikkonna tihedus (elanikke läbitavates 1x1 km ruutudes kokku/keskmine)	228/4,3	113/1,8	116/1,8	116/1,8	121/1,9	117/1,9	122/2,1
Elu- ja ühiskondlike hoonete puhvritesse (100 m) sekkumine	24	22	21	12	11	13	13
Elu- ja ühiskondlike hoonete arv 500 m trassikoridori servast	122	117	119	110	112	126	130
Sotsiaalne taristu	Ei esine. Koridorist 400-500 m kaugusele jäävad Vana-Vigala ja Valgu, kus on mitmeid asutusi; Sillaotsa talumuuseum asub trassist u 200 m kaugusel	Ei esine. Trassi kulgeb Järvkandi- poolses osas alevist, kus on mitmeid objekte u 800-1000 m kaugusel	Ei esine	Ei esine. Trassi kulgeb Järvkandi- poolses osas alevist, kus on mitmeid objekte u 800-1000 m kaugusel	Ei esine	Ei esine. Trassi kulgeb Järvkandi- poolses osas alevist, kus on mitmeid objekte u 800-1000 m kaugusel	Ei esine
Turismiobjektide ja puhkealade, sh ranna-alade ning KAH-metsade paiknemine	Ei esine. Koridoriga lõikub 4 planeeritavat kergteed. Rumba- poolses osas kulgeb matkatee trassiga u 3,5 km pikkuselt paralleelselt, kohati üksteisest 40-50 m kaugusel	Ei esine. Koridoriga lõikub 3 planeeritavat kergteed	Ei esine. Koridoriga lõikub 3 planeeritavat kergteed	Ei esine. Koridoriga lõikub 2 planeeritavat kergteed	Ei esine. Koridoriga lõikub 2 planeeritavat kergteed	Ei esine. Koridoriga lõikub 2 planeeritavat kergteed	Ei esine. Koridoriga lõikub 2 planeeritavat kergteed
Väärtuslik maastik (kulgemine, m)	2424	3039	1650	3039	1045	2353	1045
Pärandkultuuriobjekt (punkt)	1 (Hiemägi, hävinud)	1 (Velise metskonna taimla, looduses mõned märgid)	3 (Joodiraestik, hävinud; Sannamäe nukk, hävinud; Nõlva küla pritsimaja, looduses mõned märgid)	2 (punkrikoht, säilinud 20-50%; Velise metskonna taimla, looduses mõned märgid)	4 (punkrikoht, säilinud 20-50%; Joodiraestik, hävinud; Sannamäe nukk, hävinud; Nõlva küla pritsimaja, looduses mõned märgid)	2 (punkrikoht, säilinud 20-50%; Velise metskonna taimla, looduses mõned märgid)	4 (punkrikoht, säilinud 20-50%; Joodiraestik, hävinud; Sannamäe nukk, hävinud; Nõlva küla pritsimaja, looduses mõned märgid)

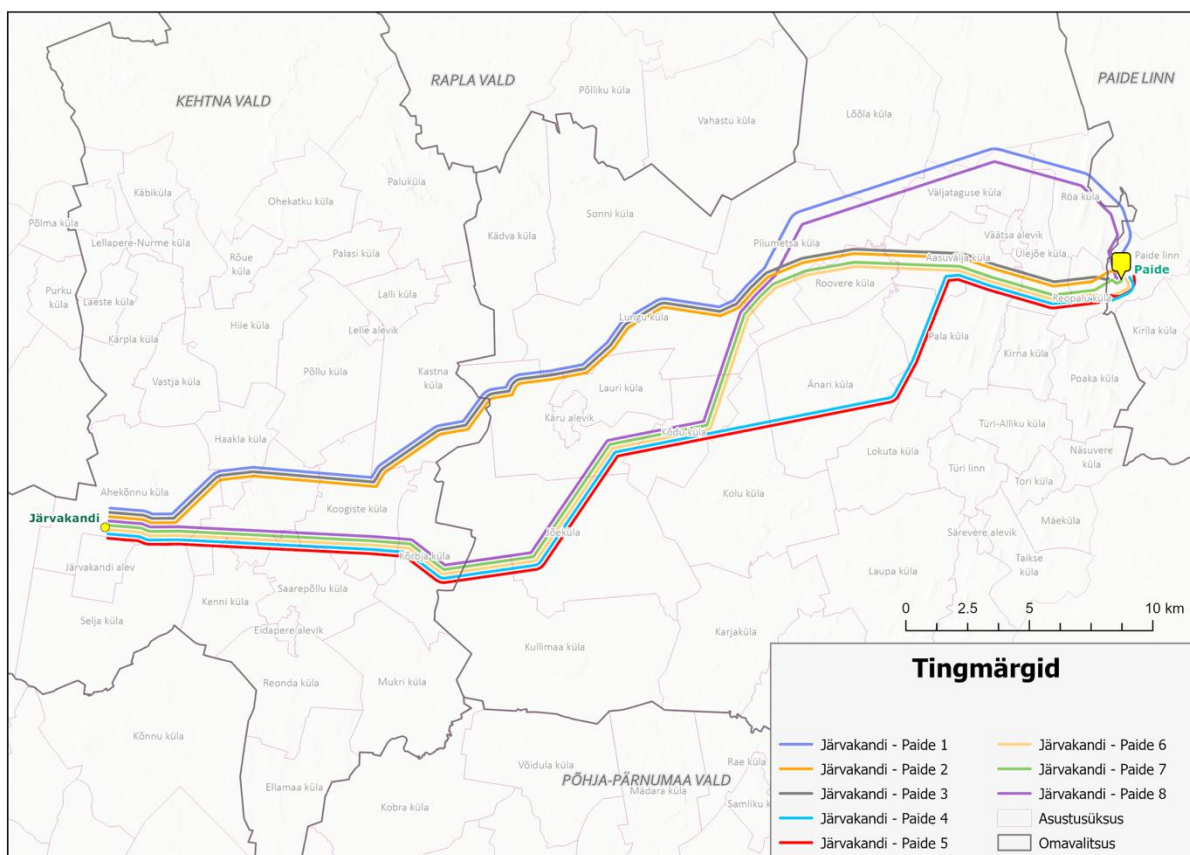
⁵³ Enamjaolt olemasolev 110 kV koridor

Pärandkultuuriobjekt (joon)	1 (Tallinn-Pärnu postimaantee, säilinud 50-90%)	3 (Kärtu tee, looduses mõned märgid; Timmu siht, looduses mõned märgid; raudteetamm, looduses mõned märgid)	4 (Kärtu tee, looduses mõned märgid; Timmu siht, looduses mõned märgid; Orjatee, looduses mõned märgid; raudteetamm, looduses mõned märgid)	3 (Kärtu tee, looduses mõned märgid; Timmu siht, looduses mõned märgid; raudteetamm, looduses mõned märgid)	4 (Kärtu tee, looduses mõned märgid; Timmu siht, looduses mõned märgid; Orjatee, looduses mõned märgid; raudteetamm, looduses mõned märgid)	3 (Kärtu tee, looduses mõned märgid; Timmu siht, looduses mõned märgid; raudteetamm, looduses mõned märgid)	4 (Kärtu tee, looduses mõned märgid; Timmu siht, looduses mõned märgid; Orjatee, looduses mõned märgid; raudteetamm, looduses mõned märgid)
Pärandkultuuriobjekt (ala)	0	0	0	0	0	0	0
Pärandkultuuri objektid kokku (tk)	2	4	7	5	8	5	8
Kinnistuomanike eelistus	4,46	3,73	3,13	3,39	3,22	2,94	2,85
Elanikkonna tihedus (elanikke läbitavates 1x1 km ruutudes kokku/keskmise)	-1	1	1	1	1	1	1
Elu- ja ühiskondlike hoonete puhvritesse (100 m) sekkumine	-1	-1	-1	1	1	1	1
Elu- ja ühiskondlike hoonete arv 500 m trassikoridori servast	0	0	0	0	0	0	0
Sotsiaalne taristu	0	0	0	0	0	0	0
Turismiobjektide ja puhkealade, sh ranna-alade ning KAH-metsade paiknemine	0	0	0	0	0	0	0
Väärtuslik maastik (kulgemine, m)	-1	-2	1	-2	2	-1	2
Pärandkultuuri objektid kokku	0	0	0	0	0	0	0
Kinnistuomanike eelistus	2	1	1	1	-1	-1	-1
KOKKU	-1	-1	2	1	3	0	3

2.8 Järvakandi-Paide

Lõigul Järvakandist Paideni on määratletud 8 võimalikku trassialternatiivi (Joonis 8). Tegemist on valdavalt uute liinidega, sest Paide ja Järvakandi vahel olemasolev liin puudub. Üksnes Paide linna servas asuvast alajaamast väljub Järvakandi suunal liin, mis suundub Ülejõe külas lõunasse. Planeeritavate trasside pikkused varieeruvad 45,8 kilomeetrist (Järvakandi-Paide 2) kuni 52,6 kilomeetrini (Järvakandi-Paide 8).

Tihedamalt asustatud on Paide linna ümbrus. Samuti on rohkem elanikke Väätša, Kärü ja Järvakandi alevikes. Türi linn jääb alternatiividest juba kaugemale. Muus osas on tegemist valdavalt maalise hajaasustatud piirkonnaga.

Joonis 8. Trassialternatiivid lõigul Järvakandi-Paide

Võttes aluseks alapeatükis 1.2 määratletud kriteeriumid, hinnati iga trassialternatiivi, võrreldes neid omavahel (Tabel 26). Eristuvad alternatiivid 1 ja 8, kus alternatiividest 500 m kaugusele jäävate elu- ning ühiskondlike hoonete arv on võrreldes teiste alternatiividega enam kui kaks korda kõrgem. Eristavaks faktoriks on antud piirkonnas veel paiknemine väärtuslikul maastikul. Alternatiivide 4–8 puhul kulgeks trass enam kui 7 km ulatuses omaavalitsuste üldplaneeringutes määratletud väärtuslikul maastikul. Alternatiivide 1–3 korral on puutumus väiksem.

Sotsiaalse infrastruktuuri objekte, samuti KAH-alasid ja turismitaristut trassialternatiivide all ning vahetuses läheduses ei esine. Teataval määral leidub pärandkultuuri objekte, kuid need ei mängi trasside omavahelisel eristamisel rolli – selles vaates on alternatiivid võrdsed.

Niisiis võiks vältida alternatiivide 1 ja 8 kasutamist, sest seal on potentsiaalselt puudutatud inimeste arv suurem. Ülejäänute osas olulised erinevused puuduvad, v.a kulgemine väärtuslikul maastikul. Selles vaates on eelistatumad alternatiivid 2 ja 3, mis on hindamisel saanud ka kõige kõrgemad koondhinded. Teisalt tuleb arvestada, et need alternatiivid kulgeksid Käru alevikule küllalt lähedal (alla 500 m).

Kinnistuomanike eelistuse kriteeriumi (Tabel 25) tuleb käsitleda teatava reservatsiooniga. Nimelt on eelistusjärjekord sama, mis trasside nimekiri (nimekirjas kohal nr 1 on ühtlasi esimene eelistus jne). Seega tekib kahtlus, kas tulemus peegeldab tegelikku eelistust.

Avatud vastustest (129) ilmneb, et reeglina ei teata, et trassialternatiivide vahetus läheduses oleks mõni oluline sotsiaal- või kultuuriobjekt. Ennekõike on välja toodud murekohti põllumaade kasutusest välja langemisega. Samuti on mõnel korral mainitud loodusväärtusi (väike-konnakotka pesapaik, Mukri raba, Käru looduskaitseala jt).

Tabel 25. Alternatiivide eelistuste osakaalud kinnistuomanike küsitluse alusel (n=354)

Eelistus	Järvakandi - Paide 1	Järvakandi - Paide 2	Järvakandi - Paide 3	Järvakandi - Paide 4	Järvakandi - Paide 5	Järvakandi - Paide 6	Järvakandi - Paide 7	Järvakandi - Paide 8
1	48%	9%	5%	9%	19%	3%	3%	4%
2	9%	31%	14%	18%	9%	4%	4%	10%
3	6%	19%	32%	8%	5%	20%	6%	4%
4	3%	9%	14%	28%	8%	9%	19%	10%
5	4%	7%	10%	13%	25%	16%	14%	11%
6	6%	12%	11%	5%	9%	36%	16%	6%
7	11%	8%	6%	14%	8%	8%	31%	14%
8	13%	5%	8%	5%	16%	5%	6%	42%
Keskmine	5,67	5,34	4,94	4,85	4,53	4,03	3,60	3,04

Kokkuvõtvalt, hindamistulemustele tuginedes tuleks eelistada alternatiivi Järvakandi-Paide 2, mille koondhinne on kõrgeim. Ennekõike tingivad selle väiksem elu- ja ühiskondlike hoonete hulk trassist 500 m kaugusel, väiksem puutumus väärtusliku maastikuga ning elanike eelistus. Alternatiiv Järvakandi-Paide 3 on paremuselt järgmine. Tegelikult antud kriteeriumide lõikes nende vahel suurt erinevust ei ole.

Samuti on oluline välja tuua, et ka alternatiivide 4–7 puhul ei ole trassi rajamine tingimata mittesoovitav, kuna elanikkonda puudutavad näitajad on sarnased. Peamiselt on eristavaks teguriks pikemalt väärtuslikul maastikul kulgemine.

Tabel 26. Alternatiivide hindamise tulemused lõigul Järvakandi-Paide

Kriteerium	Järvakandi - Paide 1	Järvakandi - Paide 2	Järvakandi - Paide 3	Järvakandi - Paide 4	Järvakandi - Paide 5	Järvakandi - Paide 6	Järvakandi - Paide 7	Järvakandi - Paide 8
Elanikkonna tihedus (elanikke läbitavates 1x1 km ruutudes kokku/keskmine)	501/7,0	477/7,1	477/7,1	437/6,7	437/6,8	466/6,8	488/6,9	512/6,8
Elu- ja ühiskondlike hoonete puhvritesse (100 m) sekkumine	7	5	5	4	4	5	5	7
Elu- ja ühiskondlike hoonete arv 500 m trassikoridori servast	281	112	107	86	91	93	98	267
Sotsiaalne taristu	Ei esine	Ei esine	Ei esine	Ei esine	Ei esine	Ei esine	Ei esine	Ei esine
Turismiobjektide ja puhkealade, sh ranna-alade ning KAH-metsade paiknemine	Ristumine perspektiivse puhketeega Kehtna vallas	Ristumine perspektiivse puhketeega Kehtna vallas	Ristumine perspektiivse puhketeega Kehtna vallas	Ristumine perspektiivse puhketeega Kehtna vallas	Ristumine perspektiivse puhketeega Kehtna vallas	Ristumine perspektiivse puhketeega Kehtna vallas	Ristumine perspektiivse puhketeega Kehtna vallas	Ristumine perspektiivse puhketeega Kehtna vallas
Väärtuslik maastik (kulgemine, m)	4240	857	857	7081	7081	7081	7081	9693
Pärandkultuuriobjekt (punkt)	2 (Pahkmetsa talukoht, säilinud alla 20%; Turu metsavahikoht, hävinud)	2 (Pahkmetsa talukoht, säilinud alla 20%; Turu metsavahikoht, hävinud)	2 (Pahkmetsa talukoht, säilinud alla 20%; Turu metsavahikoht, hävinud)	1 (Linnumägi, hävinud)	1 (Linnumägi, hävinud)	1 (Rehtsalu talukoht, säilinud alla 20%)	1 (Rehtsalu talukoht, säilinud alla 20%)	1 (Rehtsalu talukoht, säilinud alla 20%)
Pärandkultuuriobjekt (joon)	1 (Tillniidu talu kiviaed, säilinud 50-90%, väike kattuvus nihutamisalaga)	1 (Tillniidu talu kiviaed, säilinud 50-90%, väike kattuvus nihutamisalaga)	2 (Tillniidu talu kiviaed, säilinud 50-90%, väike kattuvus nihutamisalaga; Türi-Tamsalu kitsarööpmeline raudtee, hävinud)	2 (põline metsatee, säilinud 20-50%; Türi-Tamsalu kitsarööpmeline raudtee, hävinud)	1 (põline metsatee, säilinud 20-50%)	2 (Eesti-Liivimaa piir, hävinud; Türi-Tamsalu kitsarööpmeline raudtee, hävinud)	1 (Türi-Tamsalu kitsarööpmeline raudtee, hävinud)	1 (Eesti-Liivimaa piir, hävinud)
Pärandkultuuriobjekt (ala)	0	0	0	0	0	0	0	0

Pärandkultuuri objektid kokku (tk)	3	3	4	3	2	3	2	2
Kinnistuomanike eelistus	5,67	5,34	4,94	4,85	4,53	4,03	3,60	3,04
Elanikkonna tihedus (elanikke läbitavates 1x1 km ruutudes kokku/keskmine)	0	0	0	0	0	0	0	0
Elu- ja ühiskondlike hoonete puhvritesse (100 m) sekkumine	0	0	0	0	0	0	0	0
Elu- ja ühiskondlike hoonete arv 500 m trassikoridori servast	-1	1	1	1	1	1	1	-1
Sotsiaalne taristu	0	0	0	0	0	0	0	0
Turismiobjektide ja puhkealade, sh rannaalade ning KAH-metsade paiknemine	0	0	0	0	0	0	0	0
Väärtuslik maastik (kulgemine, m)	1	2	2	-1	-1	-1	-1	-2
Pärandkultuuri objektid kokku	0	0	0	0	0	0	0	0
Kinnistuomanike eelistus	2	2	1	1	1	-1	-1	-2
KOKKU	2	5	4	1	1	-1	-1	-5

3 KOKKUVÕTE JA MEETMED

3.1 Eelistatud alternatiiv

Seitsmes piirkonnas hinnati reaalseid trassialternatiive kaheksa kriteeriumi lõikes. Seejuures võrreldi alternatiive omavahel lõigu piires, arvestades kogu trassi sisemist terviklikkust (ühe alternatiivi eelistatud lõpp-punkt peab ühtlasi olema järgmise alguspunktiks).

Tulemustes ilmnes, et leidub lõike, kus selget eelistust välja tuua ei ole võimalik – alternatiivid ei eristu kriteeriumide lõikes üksteisest olulisel määral (mandri läänerannik-Lihula, Lihula-Rumba). Samas koorus välja ka neid, kus selge eelistus oli olemas (Saaremaa läänerannik, Saaremaa keskosa, Saaremaalt mandrile). Lisaks leidis mõni lõik (Rumba-Järvakandi, Järvakandi-Paide), kus eelistus oli küll olemas, kuid alternatiivide omavahelised erinevused/vahed olid väikesed.

Eelistatud alternatiivid lõikude kaupa on järgmised (Tabel 27):

1. Saaremaa läänerannik: Kotladi-Paiküla 1-1 või 4-1
2. Saaremaa keskosa ja idarannik: Paiküla-Mägi-Kurdla 5-1 või 6-1
3. Saaremaalt mandrile: Mägi-Kurdla-Paatsalu
4. Mandri läänerannik-Lihula: Paatsalu-Lihula
5. Lihula-Rumba: Lihula-Rumba 1-1, 2-1 või 5-1
6. Rumba-Järvakandi: Rumba-Järvakandi 5 või 7
7. Järvakandi-Paide: Järvakandi-Paide 2

Tabel 27. Alternatiivide hindamise koondtulemused

Kriteerium	1. Saaremaa läänerrannik	2. Saaremaa keskosa	3. Saaremaalt mandrile	4. Mandri läänerrannik-Lihula	5. Lihula-Rumba	6. Rumba-Järvakandi	7. Järvakandi-Paide
Eelistatud alternatiiv	Kotlandi - Paiküla 1-1 VÕI 4-1	Paiküla - Mägi-Kurdla 5-1 VÕI 6-1 ⁵⁴	Mägi-Kurdla - Paatsalu	Paatsalu - Lihula ⁵⁵	Lihula - Rumba 1-1 VÕI 2-1 VÕI 5-1 ⁵⁶	Rumba - Järvakandi 5 VÕI 7	Järvakandi - Paide 2
Elanikkonna tihedus (elanikke läbitavates 1x1 km ruutudes kokku/keskmise)	1	1	1	0	0	1	0
Elu- ja ühiskondlike hoonete puhvritesse (100 m) sekkumine	2	1	1	0	0	1	0
Elu- ja ühiskondlike hoonete arv 500 m trassikoridori servast	1	1	1	1	0	0	1
Sotsiaalne taristu	0	0	0	0	0	0	0
Turismiobjektide ja puhkealade, sh rannaalade ning KAH-metsade paiknemine	1	1	0	0	0	0	0
Väärtuslik maastik (kulgemine, m)	0	1	1	0	0	2	2
Pärandkultuuri objektid kokku	0	0	1	0	0	0	0
Elanike eelistus	2	1	2	-1	1	-1	2
	7	6	7	0	1	3	6

⁵⁴ Paiküla-Veere 7-1 on küll ühe võrra kõrgema punktiskooriga, kuid lõigul Saaremaalt mandrile algab eelistatud alternatiiv Mägi-Kurdlast.

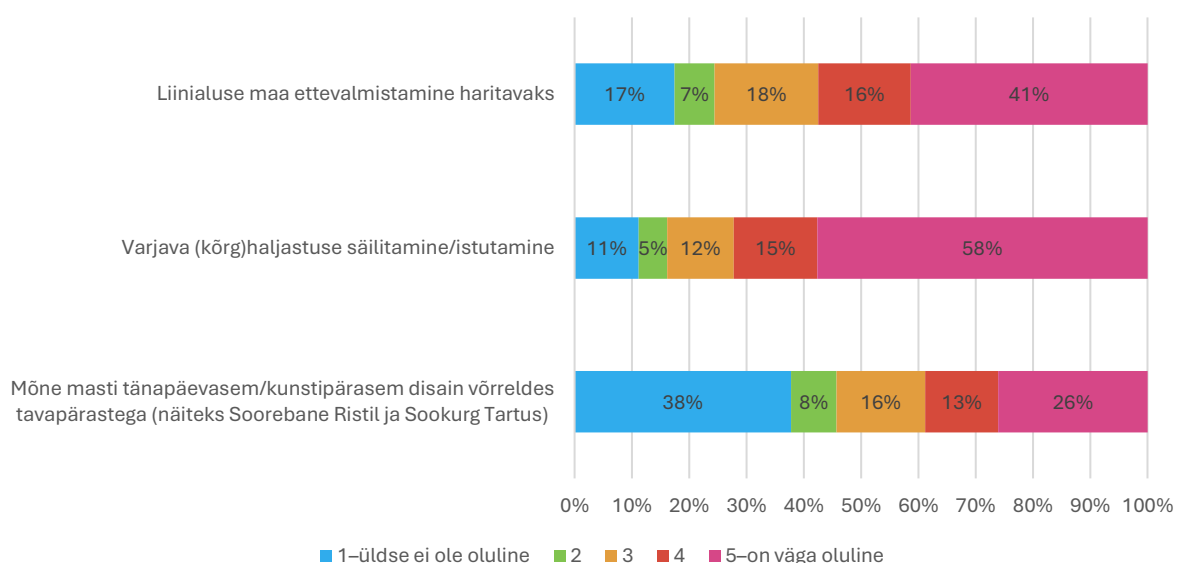
⁵⁵ Sellel lõigul tegelikult konkreetset eelistust välja ei kujunenud, kuid lõigul Saaremaalt mandrile on eelistatud alternatiiviks see, mis lõpeb Paatsalus.

⁵⁶ Tegelikult eelistus puudub; eristavaks faktoriks oli elanike eelistus, kuid kuna vastuseid oli väga vähe, siis tuleb tulemusse suhtuda teatava reservatsiooniga.

3.2 Leevendus- ja kompensatsioonimeetmed

Lisaks trassialternatiivide eelistustele uuriti kinnistuomanikelt ka võimalike leevendusmeetmete kohta (Joonis 9). Seejuures oli välja pakutud kolm võimalust, kuid vastanud said ka ise meetmeid välja pakkuda.

Etteantud võimalustest peeti olulisimaks varjavat kõrghaljastust – 58% juhtudest peeti seda väga oluliseks. Samuti on suhteliselt oluline liinialuse maa ettevalmistamine haritavaks. Mastide disaini peeti võrreldes teiste meetmetega suhteliselt vähemtähtsaks.

Joonis 9. Kinnistuomanike hinnangud võimalikele leevendusmeetmetele (n=1490)

Avatud vastuste analüüsist joonistub välja mitu erinevat teemagrappi. Valdavalt ollakse kriitilised, palju ettepanekud ei keskendu niivõrd leevendusmeetmetele, kuivõrd projekti põhimõttelisele muutmisele ja/või tühistamisele.

Tehniline lahendus ja trassi asukoht

See on kõige sagedamini mainitud teemade ring. Peamine ja läbiv nõudmine on õhuliinide asendamine maakaabliga, mida nähakse ainsa reaalse lahendusena negatiivsete mõjude vältimiseks.

- **Maakaabli paigaldamine:** korduvalt ja tungivalt soovitakse kogu liini, eriti läbi Saaremaa, paigaldamist maa alla. Seda põhjendatakse nii visuaalse reostuse vältimise, loodushoiu, elukeskkonna säilitamise kui ka turvalisuse (sh riigikaitse) kaalutlustega.
- **Olemasolevate liinikoridoride kasutamine:** tehakse ettepanek rajada uus liin juba olemasolevatesse koridoridesse (nt 110 kV liini koridori), isegi kui see nõuab

vana liini demonteerimist ja koridori laiendamist. See vähendaks uute alade rikkumist⁵⁷.

- **Trassi alternatiivsed asukohad:**
 - Liini viimine elamutest, küladest ja väärtuslikest loodusobjektidest võimalikult kaugele (pakutud on distantse 500 m kuni 3 km).
 - Trassi paigutamine suurte maanteedega või Rail Balticu koridori äärde, kus häiringud on juba olemas.
 - Merekaabli kasutamine maismaa trassi asemel.
- **Kõrghaljastuse säilitamine:** soovitakse, et liinide rajamisel säilitataks võimalikult palju kõrghaljastust, eriti elamute läheduses, et varjata liine ja vähendada nende visuaalset mõju.

Kompensatsioon ja majanduslikud meetmed

Maaomanikud ja elanikud tunnevad, et pakutavad hüvitised on ebapiisavad ning ei korva pikaajalist kahju.

- **Õiglasemad ja kõrgemad hüvitised:** nõutakse oluliselt suuremaid ja õiglasemaid talumistasusid, mis arvestaksid kinnisvara väärtuse languse, saamata jääva metsatulu ja pikaajaliste kasutuspiirangutega.
- **Maa väljaostmine või asendamine:** pakutakse välja, et riik võiks liini alla jääva maa omanikult turuhinnaga ära osta või pakkuda vastu asendusmaad.
- **Laiaulatuslikumad hüvitised kogukonnale:** tehakse ettepanekuid, mis ulatuvad üksikisiku kompensatsioonist kaugemale, näiteks:
 - Tasuta elekter ja võrgutasude kaotamine Saaremaa elanikele.
 - Kohaliku infrastruktuuri (teed, praamiühendus) parandamine projekti osana.
- **Päikeseenergia soodustused:** liinialuse maa omanikele võiks pakkuda soodsamaid tingimusi päikeseparkide rajamiseks ja võrguga liitumiseks.

Liinialuse maa kasutus

Välja on pakutud mitmeid ideid, kuidas liinikoridoride alust maad saaks otstarbekalt ja kogukonnale kasulikult rakendada.

- **Põllumajanduslik kasutus:** maa ettevalmistamine haritavaks maaks või püsirohumaaks, mida saaks kasutada karjatamiseks.
- **Loodushoiu ja elurikkuse edendamine:**
 - Poollooduslike koosluste (nt pärandniidud) rajamine ja hooldamine

⁵⁷ Antud analüüsis kasutatud kriteeriumide (v.a kinnistuomanike eelistus) alusel sai olemasolev trassikoridor sageli madalama eelistuse kui uus. Põhjus peitus enamasti asustustiheduses – olemasolev trass kulgeb tihedamalt asustatud piirkondades kui uued alternatiivid. Ühest küljest tuleb arvestada, et olemasoleva trassi häiringud on juba olemas. Võib ka argumenteerida, et nende läheduses elavad elanikud on trassidega (rohkem) harjunud (see väide on tegelikkuses tõendamata). Teisalt on olemasoleva trassi kasutamiseks vajalik siiski koridori laiendada, püstitada uusi maste jms. Samuti tuleb arvestada, et summaarselt mõjutab asustumustrist tingituna olemasoleva trassi kasutamine potentsiaalselt suuremat hulka inimesi. Niisiis ei ole olemasoleva trassikoridori kasutamine igal juhul tõendatult parem. Kui näiteks otsustatakse rajada uus liin ja vana demonteerida (teadaolevalt vana liini demonteerimise otsust langetatud ei ole), on perspektiivis uue liini poolt mõjutatud inimeste hulk tõenäoliselt väiksem.

- Tingimuste loomine metsasaaduste (marjad, seened) kasvuks
- **Vaba aja veetmise võimalused:** liinialuse ala kujundamine matka-, jalgratta- või ATV-radade võrgustikuks.
- **Energeetika:** päikesepaneelide parkide rajamine.

3.3 Kardetud mõjud ja üldine suhtumine

Lisaks leevendus- ja kompensatsioonimeetmetele ilmneseid piirkondades läbi viidud küsitlustest mitmed kardetud negatiivsed mõjud. Samuti kumab vastustest läbi üldine negatiivne suhtumine ühenduse rajamisse.

Visuaalne ja esteetiline mõju

Kardetakse, et massiivsed elektriliinid ja standardsed mastid rikuvad maastikku (eriti sageli rõhutatud Saaremaa kontekstis).

- **Disainmastide kasutamine:** soovitakse vältida tavalisi "koledaid" metallposte ja kasutada nende asemel esteetiliselt sobivamaid disainmaste (nt musta värvi või kunstipäraseid lahendusi nagu "Soorebane")⁵⁸.
- **Kohalike kaasamine disaini:** tehakse ettepanek kaasata kohalikke elanikke mastide disaini väljatöötamisse, et leida piirkonda sobiv lahendus.

Mõjud keskkonnale ja tervisele

Väljendatakse sügavat muret nii looduskeskkonna kui ka inimeste tervise pärast.

- **Terviseriskid:** mainitakse muret kõrgepingeliinidega kaasneva elektromagnetkiirguse ja müra pärast ning nõutakse põhjalikumaid uuringuid nende mõju kohta inimeste tervisele.
- **Looduse kahjustamine:** tuntakse muret metsade maharaiumise, elurikkuse vähenemise, lindude ja loomade elupaikade hävimise ning tuulekoridoride tekke pärast.
- **Mõjuhinnangu raadiuse suurendamine:** leitakse, et praegune 500 m mõjuhinnangu raadius on liiga väike ja see peaks olema vähemalt 3 km.

Sotsiaalmajanduslikud mõjud

Käsitletakse nii otseseid mõjusid kohalikele elanikele kui ka laiemat mõju Saaremaa majandusele.

- **Elukvaliteedi halvenemine:** inimesed kardavad kodu lähedale tulevat pidevat müra (liinide undamine), rahu ja vaikuse kadumist ning muretsevad potentsiaalsete terviseriskide (elektromagnetväli) pärast.

⁵⁸ Märkus: mastide värvimine võib teatud kohtades tööpoolest nende silmatorkamist vähendada. Näiteks on Lätis osad mastid värvitud roheliseks. Metsa taustal torkavad sellised vähem silma kui tavalised roostevabast materjalist mastid.

- **Mõju kinnisvarale ja majandusele:** nähakse, et liin vähendaks kinnisvara väärtust ja annaks suure hoobi turismisektorile, mis sõltub puhtast loodusest.
- **Isiklik ja emotsionaalne seos:** paljudes sõnavõttudes väljendub sügav isiklik ja emotsionaalne side oma kodukohaga. Inimesed räägivad kodumetsadest, seene- ja marjalkäikudest ning sellest, kuidas liin hävitaks nende jaoks olulise ja turvalise elukeskkonna.

Põhimõttelised seisukohad projekti vastu

Suur osa tagasisidest väljendab kategoorilist vastuseisu kogu projektile.

- **Projekti ebavajalikkus:** kaheldakse uue Eesti-Läti ühenduse vajalikkuses, viidates ekspertide arvamustele ja olemasolevatele alternatiividele. Samuti ei mõisteta, miks peab trass kulgema just läbi Saaremaa.
- **Täielik tühistamine:** paljud vastajad leiavad, et ainus aktsepteeritav lahendus on projekti täielik peatamine või sellest loobumine.
- **Kriitika planeerimisprotsessi suhtes:** väljendatakse rahulolematust, et inimeste arvamusega ei arvestata ja riik "sõidab neist üle". Rõhutatakse, et nii Saaremaa Vallavolikogu kui ka elanikud on maismaaliini vastu, kuid seda seisukohta ignoreeritakse.

Kokkuvõttes võib öelda, et elanike tagasiside on õhuliinide rajamise suhtes valdavalt negatiivne. Peamiste leevendusmeetmetena nähakse maakaabli kasutamist, trassi paigutamist olemasolevatesse koridoridesse ning õiglase ja laiapõhjalise kompensatsioonisüsteemi loomist.

KASUTATUD ALLIKAD

1. “Eesti-Läti neljanda elektriühenduse riigi eriplaneering ja selle elluviimisega kaasnevate mõjude hindamine. Asukoha eelvaliku lähteseisukohad ja mõjude hindamise, sh KSH programm“, Skepast & Puhkim OÜ, 2024, kättesaadav: [LINK](#)
2. “Liivi lahe meretuulepargi elektriühenduste riigi eriplaneering ja selle elluviimisega kaasnevate mõjude hindamine. Asjakohaste sotsiaalsete ja kultuuriliste mõjude analüüs”, OÜ Cumulus Consulting, 2025, kättesaadav: [LINK](#)
3. „Risti aleviku elanike hoiakud 330 kV elektriliini trassi asukoha võimalike variantide suhtes“, Tallinna Ülikool, OÜ Psience, 2013
 - a. Alusuuring: sotsiaalsete ja kultuuriliste objektide kaardistus
4. Eesti mereala planeering (materjalid kättesaadavad riigip laneeringute kodulehel: [LINK](#)), sh:
 - a. KSH aruanne
 - b. KSH aruanne
 - c. Mõjude hindamise aruanne
 - d. Planeeringu kaardirakendus
 - e. Põhijoonis
5. Pärnu maakonnaga piirneva mereala maakonnaplaneering (materjalid kättesaadavad riigi planeeringute kodulehel: [LINK](#)), sh:
6. Rahvastikuregistri andmed elanike arvu kohta
7. Rail Baltica planeering (materjalid kättesaadavad Rail Baltic Estonia kodulehel: [LINK](#) ja riigi planeeringute kodulehel: [LINK](#)), sh
 - a. Seletuskiri
 - b. Seletuskiri
8. Trassialternatiivide hindamiseks kasutatud kaardirakendus, sh andmed mitmete eri valdkondade kohta:
 - a. Maakondade planeeringud
 - b. Kohalike omavalitsuste üldplaneeringud
 - c. Eesti Looduse Infosüsteemi andmed
 - d. Eesti haldus- ja asustusjaotuse andmed
 - e. Pärandkultuuriobjektide andmed
 - f. Elanikkonna tiheduse andmed
 - g. jpm

LISAD

Lisa 1. Küsitlusankeet

Planeeritava Eesti-Läti neljanda elektriühenduse 330 kV trassikoridori eelistus-uuring [LÕIGU NIMETUS]

Hea kinnistuomanik!

Vabariigi Valitsus algatas 15.02.2024 korraldusega nr 39 Eesti-Läti neljanda elektriühenduse rajamiseks [riigi eriplaneeringu](#) ja keskkonnamõju strateegilise hindamise.

Eriplaneeringu eesmärk on planeerida Eesti-Läti neljanda elektriühenduse Eestis paiknev osa, mis algab Paide linnast Lihula linna suunas ning läheb läbi Suure väina Saaremaa edelarannikule. Loodav ühendus suurendab 2033+ aasta vaates elektri varustuskindlust ning loob võimalused suurema hulga elektrienergia tootmiseks, tarbimiseks ja ülekandeks.

Praeguseks on välja selgitatud võimalikud trassialternatiivid, millega saab lähemalt tutvuda [avalikus kaardirakenduses](#). Alternatiivid kujundati mitmesuguste kriteeriumide (näiteks elamute paiknemine, looduskaitsealad jpm) ja kohalike elanike esitatud ettepanekute alusel.

Järgmiseks sammuks on sobivaima alternatiivi valik. Üheks valikukriteeriumiks on vastava piirkonna kinnistuomanike arvamus ja eelistus, mille väljaselgitamiseks konkreetses piirkonnas [LÕIGU NIMETUS] ongi käesolev küsitlus mõeldud.

Küsitlus on saadetud neile kinnistuomanikele, kelle kinnistu paikneb kavandatavast trassialternatiivist kuni 500 m kaugusel, lisaks on küsitlusega hõlmatud nende külade, alevite, alevike ja linnade kinnistuomanikud, mille territooriumi trass läbib. Teisisõnu on küsitlus saadetud neile, keda eriplaneeringu trassialternatiivid otseselt puudutavad.

Siinsele küsitlusele vastamine võtab aega mõni minut ja see on anonüümne. Vastuseid ei seostata kellegi isikuga. **Palume Teil vastata hiljemalt 11. juuliks 2025⁵⁹!**

Küsitlustulemused koos teiste võrdluskriteeriumidega on oluliseks sisendiks planeeringulahenduse koostamisel ja need avalikustatakse eriplaneeringu kodulehel.

Heade soovidega

Maa- ja ruumipoliitika osakond

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium

Planeeringu raames on planeeringu koostamise korraldaja ülesandeks mh kaasata maaomanikke, keda planeering võib puudutada ning selgitada välja kõik planeeringudiskretsiooni teostamise seisukohalt

⁵⁹ Järvamaa-Paide lõiku puudutav küsitlus saadeti piloodina välja veidi varem. Teistel piirkondadel oli vastamise tähtaeg 18. juuli.

olulised asjaolud ja põhjendatud huvid, sh hinnata planeeringu sotsiaalmajanduslikke mõjusid (PlanS § 4 lg 2 p 5, § 9; HMS § 4 lg 2 ja § 6; KeÜS § 28).

1. Kinnistu asukoht. Palun valige rippmenüüst.*

Infoks: õhuliini koridori laius on 80 m, planeeringus kehtestatakse koridor laiusega 140 m, tagamaks võimalikku nihutamisruumi täpsema projekteerimise tarbeks⁶⁰. Kui soovite piirkonda täpsemalt vaadata (näiteks hoonete paiknemist vms), saate seda teha [avalikus kaardirakenduses](#).

Õhuliini skeem

[JONIS]

2. Järgnevalt on esitatud kaart koos võimalike alternatiividega Teie piirkonnas. Palun järjestage alternatiivid rippmenüüst/lohistades nii, et number 1 on kõige eelistatum ja number 8 kõige vähem sobiv alternatiiv⁶¹.

NB! Teie ja kogukonna eelistus on oluline kriteerium trassikoridoride hindamisel.

Samuti ei tähenda eelistuse märkimine nõusolekut trassi rajamiseks.

2. Järgnevalt on esitatud kaart koos võimalike alternatiividega Teie piirkonnas. Palun hinnake IGA alternatiivi, märkides ära kõige rohkem (1) ja kõige vähem (8) eelistatud⁶².

NB! Teie ja kogukonna eelistus on oluline kriteerium trassikoridoride hindamisel.

Samuti ei tähenda eelistuse märkimine nõusolekut trassi rajamiseks.

Trassialternatiivid lõigul [LÕIGU NIMI]

[KAART VASTAVA LÕIGU ALTERNATIIVIDEGA]

3. Kas õhuliini vahetus läheduses on Teie hinnangul mõni kultuuriväärtus, puhkeobjekt vms, mille toimimist liinid Teie arvates segavad? Mis see on ja kus see täpsemalt asub ning milles seisneb võimalik häiring?
-

4. Mis aitaks Teie arvates leevendada elektriliinidest tingitud võimalikku häiringut? Palun andke hinnang skaalal 1–5, kus 1–üldse ei ole oluline ja 5–on väga oluline.*

⁶⁰ Lõigul Saaremaalt mandrile oli toodud info maa- ja merekaablite kohta.

⁶¹ Küsimusepüstitus lõigul Järvakandi-Paide.

⁶² Küsimusepüstitus ülejäänud lõikudel.

Infoks: liini rajamisel makstakse kõigile, kelle maadele kitsendus tuleb, rahalist hüvitist ([täpsemalt](#)).

	1–üldse ei ole oluline	5–on väga oluline
Mõne masti tänapäevasem/kunstipärasem disain võrreldes tavapärastega (näiteks Soorebane Ristil ja Sookurg Tartus)		
Varjava (kõrg)haljastuse säilitamine/istutamine		
Liinialuse maa ettevalmistamine haritavaks		
<i>Muu (palun täpsustage)</i>		

5. Soovi korral saate oma valikuid selgitada/põhjendada:

.....